

ANSER

Skånes Ornitologiska Förening
nr 3 2022

- Kotteri
- Stormskådning • Låt stå!
- Majoritetsbeslut • Storksläpp

Sommaren övergår i höst

Hoppas att ni alla har haft en bra sommar, njutit av lite ledighet och återhämtat er från allt som tog energi under första hälften av året och att ni nu är redo för andra halvan av 2022. Personligen gjorde jag en resa genom Sverige och hjälpte till vid berguvsinventering i Väster-norrland och kartläggning av fågellivet i fjällen runt Ammarås. Jag besökte samtidigt flera andra ställen längs vägen. Det var härligt att kunna koppla av från stressen, att se andra landskap och uppleva fåglar i andra miljöer. Det är alltid spännande och lärorikt att se till exempel hur berguvar häckar i naturliga branter, eller hur rödbenor och ängsbiplärkor, som vi känner från våtmarker som Vombs ängar, häckar i fjällen. Här finns deras naturliga livsmiljöer och det vi kanske tror är deras "naturliga habitat" faktiskt bara är andrahandsmiljöer som fåglarna är tvungna att hålla tillgodo med i brist på något bättre. Människan har ju förändrat förutsättningarna och miljöerna för våra fåglar på ett dramatiskt sätt. Även om många arter är otroliga på att anpassa sig till nya miljöer, som är helt skilda från deras ursprungliga, visar detta tydligt att vi måste göra allt för att bevara de sista naturliga områden vi har och undvika försämring i de miljöer, skapade av människan, som finns idag.

De senaste månaderna har jag träffat en del medlemmar. Ibland var det planerade möten, någon gång också helt oväntade möten. Några medlemmar har även hört av sig via email eller telefon med frågor och funderingar. Det har alltid varit mycket trevligt och givande för mig att vara i kontakt med er. Fortsätt gärna av höra av er och jag hoppas att träffa många fler framöver, gärna på något av SkOFs evenemang.

När ni nu läser den här texten börjar det bli höst i Sverige. Kanske är det fortfarande varmt och soligt och meteorologisk sommar, men för fåglarna har hösten kommit och flyttningen är i full gång. Sträcket på hösten är alltid en fantastisk upplevelse och jag uppmuntrar alla att njuta av fågelflyttningen så ofta ni kan. Med början i juli och ända till slutet av november, ges många möjligheter till fantastiska upplevelser. Att åka till Falsterbo är en möjlighet förstås, men nästan varsohelst i Skåne kan man uppleva fågelsträcket. Hög blicken mot himlen eller besök lokaler där flyttfåglarna rastar. Det kan vara småfåglar i buskagen, vadare längs våra stränder, rovfåglar i skyn eller stora gåsfläckar på fälten. Hösten erbjuder många upplevelser.

I början av september, närmre bestämt från fredagen 2 september till och med söndagen 4 september äger Falsterbo Bird Show rum. I år genomförs evenemanget intill Skanörs ljungh precis som ifjol, nära platsen där den forna Bivråkens Dag tidigare genomfördes. Det kommer att finnas spännande aktiviteter för alla och envar. Något som passar nybörjare, något som passar de mest avancerade fågelskådarna, något för barnen och något för alla allmänt naturintresserade. SkOF kommer att vara på plats med egen monter såklart. Många styrelseledamöter och kommittémedlemmar är på plats, så ta gärna chansen att träffa och prata lite med oss. Jag personligen kommer att vara där alla tre dagarna och även hålla föredrag om berguven. Jag hoppas vi ses. Varmt välkomna!

Arne Hegemann – Ordförande

Innehåll

Kottespecialisterna

Talangfulla och charmiga

Arne Ohlsson

3

Stormskådning

Utmaning i regnställ

Mikael Arinder

9

Toppen i Torekov

Annorlunda skarvskådning

Mikael Arinder

18

Havsfågel på film

Utmaning med tub och kamera

Mikael Arinder

22

Upptäck Falsterbo!

Guide för den ovane besökaren

Mikael Arinder & P-G Bentz

25

Låt stå!

Med penna och noteringshäfte

Ulrik Alm

34

DESSUTOM

Läsvärt

39

Notiser

44

Mini-Anser

56

Fågelkonstnären

58

Konstnärligt

66

Program

70

Referat

74

Personligt

76

Styrligt

78

Omslagets framsida:

Större korsnäbb, hane. Foto: *Mattias Ullman*.

Akvareller (Brun kärrhök & gråsiska): Måns Bergendal.

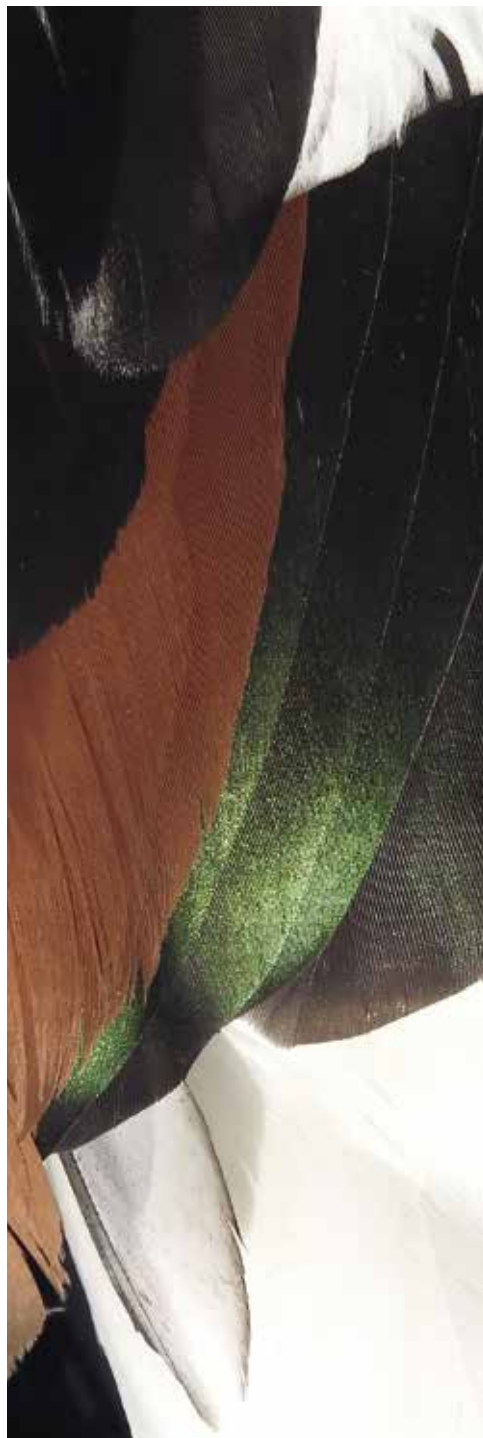
Omslagets baksida:

Mindre lira. Foto: *Stefan Hage*.

I *Anser* 2022:2 visade vi delar av skatans vingpennor och täckare.

Extrem närbild: Vem tillhör dessa fjädrar?

Svaret får du i nästa nummer av *Anser*.

Med näbbhalvor i kors och papegojeharm

Vissa år får vi uppleva korsnäbbarnas livliga invasioner som äger rum när maten sinar.

Andra år stannar de kvar i skogarna, där de trotsar höst och vinter och talangfullt fortsätter att skala kottar.

Arne Ohlsson

I Sveriges vidsträckta barrskogar, vare sig de är övervägande naturliga eller planterade i långa rader av markägare eller kapitalhungriga skogsbolag, växer många miljoner barrträd. Dessa producerar oräkneliga miljoner kottar och därmed finns ett rikt födounderlag för de tre arter tättningar som är nästan helt inriktade på den födan. Att bearbeta kottar för att komma åt de små fröna är inte lika lätt som att snappa upp insekter. Det har lätt till färdigheter i hur kotten hanteras men först och främst en näbbform som ingen annan fågel har.

Sverige kan utan tvivel kallas korsnäbbars land. Deras plats i allmänhetens naturuppfattning är dock mer i bakgrunden, men nog är de alltid upplivande att möta. Våra barrskogar består av gran och tall till nästa lika delar men med viss övervikt för gran, enligt Skogsstyrelsen. Den fördelningen avspeglas dock inte i populationsstorlekarna hos våra två vanligare arter. Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra*, som är specialist på grankottar, är med sina uppskattade mer än 300 000 par i Sverige fem

eller sex gånger vanligare än större korsnäbb *Loxia pytyopsittacus*, som är tallarnas ivriga gäst.

Med sina begränsade skogar är Skåne inte det optimala landskapet för korsnäbbarna. *Skånes Fågelatlas* 2013 redovisar 23 säkra, 10 troliga och 55 möjliga häckningsrutor för mindre korsnäbb (stabil trend) och endast 7 säkra, 1 trolig och 10 möjliga för större korsnäbb (stark minskning). Man får bege sig till de mer sällan besökta skogarna i norra Skåne för att träffa på korsnäbbarna mer talrikt.

Våra artnamn på svenska är inte de bästa. Mindre korsnäbb är bara cirka centimetern mindre än större korsnäbb – och storleksmässig överlappning är vanlig. Deras namn borde, pedagogiskt och rättvisande, vara grankorsnäbb och tallkorsnäbb. Nu ska detta ingalunda ses som ett försök att föreslå officiellt namnbyte! Sådant hanteras på annat plan och är ingen lätt pro-

Mindre korsnäbb, hane.
Foto: Hans Falklind/N.

cedur. Men norrmännen har fått det rätt: *grankorsnebb* respektive *furukorsnebb* så nog är tanken på rimligt spår.

En stilla novemberdag med dämpat dagsljus står jag högst uppe på en sanddyn i Sandhammaren och i ögonhöjd med de vindpinade tallarnas kronor. Ett drygt halvdussin korsnäbbar äter livligt ur kottarna. Kraftiga näbbar, tjockt hals- och nackparti, i en tall ... Större korsnäbbar, javisst. En annan dag är scenen likartad men i en grantopp i Vombs fure – med fåglar som har mindre grov näbb och slankare huvudform ... Mindre korsnäbbar, rimligtvis. Men våra två vanliga arter är så pass lika i färgsättning, storlek, läte och flygsätt att de är en utmaning eftersom vi ofta möter dem kort i förbidragande sällskap. Ibland får vi nöja oss med att förenklat notera korsnäbbar (*Loxia* spp).

Korsnäbbar är vackra. Deras färgnyanser i rött och i skogarnas gröna toner är be-

hagliga. Den tredje arten som alltmer blivit en del av vår fauna är ofta den skönaste att ha i kikärfältet: bändelkorsnäbben *Loxia leucoptera*. En hane är ofta röd som hallon eller körsbär och de två vita vingbanden är högst dekorativa. Den är arten som egentligen borde heta lärkkorsnäbb och med det namnet skulle barrträdsspecialiseringen vara avslöjad. Nu är lärk inte ett ursprungligt inslag i svensk flora men idag finns stora lärkplantager eftersom träet att populärt och lämpligt när det används utomhus, med lång hållbarhet. Vi har alltså oavsiktligt skapat förutsättningar för bändelkorsnäbben hos oss och tusentals par torde häcka i landets nordligare delar. Säkerligen har många häckningar missats i skogars djup och väglöst land under många år. Men häckningar är belagda i dussinet landskap, sydligast i Småland. Även innan vi började plantera lärkträd dök den upp under oregelbundna invasio-

Mindre korsnäbb, hane. Foto: Mikael Arinder.

"Furukorsnäbben", dvs. större korsnäbb, hane. Hona ses i bakgrunden. Foto: P-G Bentz.

ner från tajgan i nordost. Det händer att bändelkorsnäbbar uppsöker fågelbord där de inte föraktar solrosfrön.

Korsnäbbarna har en vid utsträckning i nordliga skogar, från Skandinavien österut i tajgan som är fantasieggande vidsträckt och ofta fri från människor. I Nordamerika finns mindre korsnäbb som *Red Crossbill* i stora delar av Kanada och västra USA och bändelkorsnäbben som *White-winged Crossbill* från Alaska genom det nordliga kanadensiska skogsbältet till östkusten.

Frågan är om det finns en fjärde korsnäbbart i Europa. Det kommer an på om man ser skotskorsnäbb som *Loxia scotica* eller bara underarten *Loxia curvirostra scotica* av mindre korsnäbb. Men den har alltmer fått artstatus och är i så fall inte bara Skottlands utan hela Storbritanniens enda fågelendem. Det ger förstås en extra kick åt obsen. Allmänt känd är den nog inte men den framhålls i en del natur-

turistsammanhang och som ännu ett gott skäl att bevara de få naturskogarna längst i norr. Den har faktiskt uppmärksammats av en tillverkare av gin. I Glasgow tillverkas Crossbill gin och fågeln har sitt porträtt på flaskorna och presentation på deras hemsida. Det kan väl vara läge att skänka arten en tanke när man en kväll intar en gin and tonic, och hoppas att endemen kan leva vidare. Det finns knappt 2 000 av dem.

Korsnäbbar är livligt kommunicerande när de flyger över trädtopparna eller sträcker ut mer långväga. Men just när de extraherar fröna ur kottarna har de inte tid att "prata". Men de kan avslöja sig på ett annat sätt: "Sometimes you know they are there only because, as you walk along, a pine cone drops to the floor. You look up and see this parrot-like little bird crawling around in the high foliage [grenverket] of the Scots pine tree". Så skriver Roy Dennis efter en vandring en januaridag i *The Loch*:

Större korsnäbb, hona. Foto: Mattias Ullman.

A Year in the Life of a Scottish Loch (BBC Books 1993). Han är en av de mest engagerade naturvårdarna i Skottland och var också delaktig när skånska glador introducerades i landet. Han beskriver hur korsnäbben öppnar upp "each individual section of the cone carefully" och när alla frön är utplockade är det bara att släppa kotten. Dennis är inte ensam om att finna korsnäbbar papegojelika, det är en del av deras charm och större korsnäbb heter på engelska *Parrot Crossbill*.

Korsnäbbarnas årscykel börjar tidigt. Häckningen kan inledas i februari, årets kallaste månad, eller i mars, bara det finns kottefrön tillgängliga. Då är skogen fortfarande hemsökt av hungerns vålnad för många av invånarna. Dagarnas korthet är ödesmättad. Ett bo som är tillräckligt isolerat med bl. a. lavar byggs högt upp, med en överhängande gren mot snöfall. Ofta läggs tre eller fyra ägg, 22 mm långa. Han-

nen håller uppsikt och honan måste se till att hålla äggen varma i 13–16 dygn. Ungarnas uppväxt tar 16–25 dagar, men sedan matas de en månad eller mer eftersom deras näbbar ännu inte växt till sig så att de är korsade. Deras verktyg duger ännu inte för att bearbeta kottarna. Fröna som de matas med har hunnit smälta och mjukas upp en aning i föräldrarnas kräva, nästan till "a milky, soupy mix" som Roy Dennis beskriver det. Dieten är enahanda men på sommaren förtärs en del insekter och deras larver och även knoppar. Gruskorn plockas upp för att mala kottefröna. Korsnäbbar lär också behöva dricka dagligen eller svälja snö. En vattensamling i barrskogens djup kan öka chansen att beskåda eller fotografera dem om man har tur eller tålamod.

Det finns någon uppgift här och där att det finns vänsterkorsnäbbar och högerkorsnäbbar. I så fall ligger övre näbbhalv-

Ung större korsnäbb. Foto: Hans Cronert.

ans spets över den undre åt ena eller andra hållet. Forskning i Nordamerika visar att så är fallet. Förmodligen fungerar båda varianterna lika bra.

Det är tillgången på kottar på hösten som helt avgör om korsnäbbarna ska stanna i skogarna eller invadera sydligare nejder. De stora rörelserna söderut, irruptionerna, är mycket oregelbundna. Många höstdagar kan vissa år livas upp av de tjatrande flockarna när barrträdens fröproduktion i norr sviktar, men de flesta höstar syns de inte till. Bland invasionsår kan nämnas 1979 och inte minst 1990 då 19 469 mindre och 1 815 större korsnäbbar sträckte över Falsterbo. Därtill sågs då ett 30-tal bändelkorsnäbbar på Näset. Men 2017 kunde Falsterbos sträckräknare protokollföra inte mindre än 31 600 mindre korsnäbbar. Denna siffra är beräknad enligt kända proportioner mellan mindre och större korsnäbb på sträck.

Bändelkorsnäbb, hane, med favoritfödan – lärkkotte. Foto: Hans Cronert.

Bändelkorsnäbb, ungfågel. Foto: Anders Blomdahl.

Under invasionerna kan alla tre korsnäbbarna gott förtära annan föda, men de har ofta inget val. I gamla tider var det inte någon god idé att under invasionerna närma sig människor. Sven Nilsson slog 1858 fast att de "kan lätt skjutas med hagel eller fällas med puströr. Även fångas han på limspön med lockfågel". Inte förrän vid den stora jaktreformen 1968 totalfredades de tre arterna.

Det finns en gammal uppfattning att de oljor som ingår i barrträdsfrön skulle bevara en korsnäbb långt efter döden. I *Rabén & Sjögrens stora bok om djur. Rygg-radsdjur* från 1956 kan man läsa att "Det låter otroligt, men har kanske fog för sig". Författaren C. B. Gaunitz "hittade en gång en korsnäbb ensam under en gran. Han satt där och åt trögt på en kotte och var så orädd att jag kunde gå fram och ta honom i handen. Flera dagar uppehöll sig den en-

samme i sin gran och var icke det minsta skygg och jag drog den slutsatsen att han var sjuk. En dag låg korsnäbben död under granen. Kroppen ruttnade icke, den torkade och kunde förvaras som om den varit uppstoppad". Är det verkligen så?

Maximal levnadsålder för mindre korsnäbb som vi vet i Sverige är 6 år och 10 månader. En fågel i Tjeckien blev mer än dubbelt så gammal, 14 år och 3 månader.

Arne Ohlsson
arneohlsson51@gmail.com

Stormskådning

När något av höstens lågtryck fördjupas och väderlektjänsten utlovar hårda västvindar och rentav storm, är det läge att skåda havsfåglar.

Arter som normalt sett håller till ute på Nordsjön eller Skagerack pressas då in till den svenska västkusten och Nordvästskåne av den hårda vinden.

Då kan man få se arter man aldrig ser annars utmed kusten. Många tycker att detta är den mest spännande skådningen.

Mikael Arinder

Om förhållandena är de rätta så brukar man ofta kunna se havssulor, lommar, tretåiga måsar, alkor och någon storlabb. Toppskarvar flyger ofta förbi i Nordvästskåne. Riktigt bra dagar kan bjuda på mindre lira, grålira, stormfågel, klykstjärtad stormsvala, alla fyra labbarterna, tärnmås och lunnefågel. Varje höst brukar det bli åtminstone ett par riktigt bra dagar, ibland fler. Mycket sällsynt ses spetsbergsgrisslä,

stormsvala, balearisk lira, gulnäbbad lira och större lira. I slutet av hösten ökar chansen att se de båda islommarna samt alkekung och brednäbbad simsnäppa. Förutom dessa arter bjuds det ofta på ett hyggligt sträck av olika slags änder, doppingar, lommar, vadare, måsfåglar och tärnor på ganska nära håll. Ibland hittar man en vilsen falk eller blå kärnhök som kämpar på i vågdalarna.

Stormfågel, Skummeslövs strand 22 september 2018. Foto: Mikael Arinder.

Vindriktning, vindstyrka och tid på året är avgörande

Hela kuststräckan från södra Bohuslän ned till Skåne lämpar sig för havsfågelskådning, och uddarna är bäst. Fåglarna drivs in västerifrån och når den svenska kusten i höjd med Grosshamn i Bohuslän och Hönö i Göteborgs skärgård. Sedan följer de västkusten söderut, passerar Nordvästskåne och viker av västerut längs Själlands nordkust på väg mot Jyllands östkust. Några fortsätter ner genom Öresund och ses då ner till Malmö och ibland ända nere i Falsterbo.

Ska det bli bra havsfågelskådning måste det därför blåsa upp från SV och sedan vrida upp mot V – detta får gärna lov att ta någon dag – för att fåglarna ska hinna ta sig ner till Skåne. Blir det däremot hård NV-vind direkt, så blir det sällan produktivt. I Skåne blir det bäst utdelning vid vindar från VSV-NV och 17–21 m/s, men ibland blir det helt OK utdelning från 13 m/s.

SV-vind ger dock sällan bra utdelning. Planera din skådning efter sjörapporten.

Perioden augusti–oktober är bäst, medan våren och försommaren sällan är bra. Vinterstormar under perioden november–februari brukar inte ge några stora antal havsfåglar, men kan bjuda på överraskningar, t.ex. större lira, stormsvala och spetsbergsgrißla.

Tubkikare är ett måste

Eftersom observationsavstånden är stora (ofta 500 m – 2 km) och fåglarna ofta sträcker förbi ganska långt ut, är tubkikare ett måste. En ljusstark zoom med upp till 60 eller 70 gångers förstoring på tubkikaren är att föredra, även om ett skarpt 30 gångers okular kan räcka långt. Tubkikarspaning ut mot vattenytorna långt ute varvas med handkikarspaning i närsektorn. För att upptäcka fåglarna krävs tålmodigt trålande med tuben eller handkikaren från vänster till höger så att man möter fåglarna

Tubkikare är ett måste. Norrebro hamn. Foto: Mikael Arinder.

Mindre lira, Mellbystrand 14 september 2011. Foto: Mikael Arinder.

som generellt sträcker åt vänster. Det här är en annan typ av skådning än många är vana vid. Man ser inte fåglarna så tydligt, de är små i tubkikarbilden eftersom de är långt ute. Då blir fåglarnas rörelsemönster och "jizz" viktiga att ge akt på, hur snabbt de slår vingarna, på vilket sätt de glidflyger, om de upplevs som kutryggiga, långhalsade, kompakta, slanka, stelvingade, långbenta, och på vilket sätt dräkten kontrasterar mellan svart, grått och vitt, särskilt om de flyger intill en fågel som ser lite annorlunda ut i färgsättningen. Kontrasten mellan fågel och bakgrund påverkar hur stora man upplever fåglarna. En ljus fågel ser exempelvis större ut än en mörk fågel mot ett mörkt hav. När man börjar få kläm på detta så känner man att man lyfter som skådare. Det här är svårt och kul! Och en del av arterna är ovanliga.

Förbered dig väl

Stativet kan mycket väl skaka i den hårda vinden, och då blir det svårt att få en sta-

bil tubkikarbild. Ett rejält stativ försett med ett mjukt videohuvud hjälper en bit på vägen. Om stativet har en krok under stativhuvudet kan man stabilisera stativet genom att hänga en tyngd i kroken, t.ex. en sten i en kasse.

En putsduk är bra att ha till hands för att torka ren frontlinsen när det blåser vattenstänk eller om det börjar regna. Har du kamera, så är en sopsäck perfekt att gömma den i om det kommer en skur. Klä dig varmt, och ta på regnställsbyxorna redan från början så att du kan hålla ut. En del skådare är på plats redan innan det ljusnar för att säkra de mest åtråvärda platserna. Sträcket inleds ofta redan när det knappt är skådarljus, så det gäller att inte underskatta gryningen. Många skådare stannar ute större delen av dagen, och då kan en välfylld matsäck, en rejäl termos och en chokladbit göra stor skillnad. Ett par reservhandskar i packningen kan rädda dagen om en av favorithandskarna blåser bort.

Lågt eller högt? – Det är frågan. Yttre Kattvik, eller ...

Skådare ropar ofta ut vad de ser. Även om du själv inte är så bra på att upptäcka eller känna igen olika arter så har du stort utbyte av att stå intill andra skådare. Ibland kan man till och med få ta en titt i grannens tub så att man får se den där liran eller lunnefågeln som var så omöjlig att hitta på egen hand. Stå eller sitt därför tillsammans med andra i stället för att hålla dig för dig själv.

Håll dig uppdaterad om vad som rapporteras "längre upp" längs kusten genom Bird Alarm eller att vara medlem i några lämpliga halländska Band. En utlarmad sträckande tärnmås i Båstad eller en större lira vid Busör skärper sinnena om du skådar vid Hovs Hallar.

Lågt eller högt?

Det finns fördelar och nackdelar med att skåda från havsnivå nära stranden eller sitta högt uppe. De som står lågt, som vid Yttre Kattvik eller Norrebro hamn, har

lättare att överblicka havsytan som då bara blir ett par tubfält hög. Dessutom passerar en del fåglar förbi på nära håll, t.ex. alkor, klykstjärtade stormsvalor, tärnmåsar och änder, vilket kan ge drömbosar och kanonbilder. Nackdelen är att många fåglar tenderar att försvinna i vågdalarna, något som frustrerar många besökare i exempelvis Skummeslöv. I hård vind över 18 m/s går sjön så pass hög att sträcket blir svåröverskådligt. Dessutom stänker vatten och skum upp på skådarna. I Skummeslöv och Mellbystrand riskerar man att bli blåstrad av flygande sand.

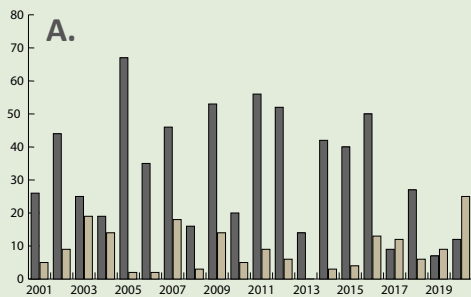
De som i stället sitter högt, som på Hovs Hallar eller Mistluren på Kullen, kan spana längre ut. Man får ett perspektiv som är snett uppifrån, och det är lättare att hitta och artbestämma fåglar som går en eller ett par kilometer ut. Nackdelen är att havsytan är många tubfält hög och det är svårt att hitta den fågel som kompisen precis hittat.

... Hovs hallar. Foton: Mikael Arinder.

Förekomst av några havsfågelarter i Skåne 2001–2020

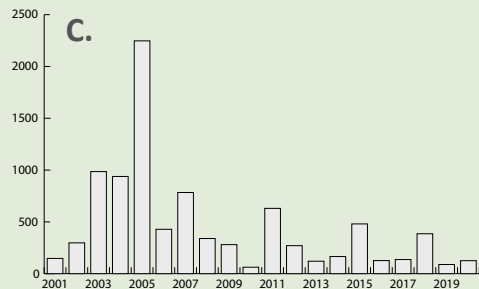
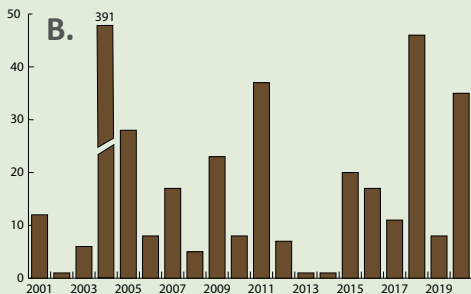
Källa: Regionala rapportkommittén.

A. Årssummor av grålira (grå staplar) respektive mindre lira (ljusbruna). Årsummorna flukturerar rejält från år till år. Förekomsten av de båda liraterna verkar inte samvariera, och kan därför inte anses bero på exempelvis antalet blåsdagar per år.

B. Årssummor av klykstjärtad stormsvala. Bortsett från 2004, då 391 ex noterades (varav 350 ex i Båstad 22 sep) är tydligt att årssummorna flukturerar en del från år till år, från enstaka ex till uppemot ett femtiotal.

C. Årssummor av stormfågel. Efter goda antal i början av 2000-talet har årssummorna avtagit oroväckande. Samma mönster uppvisas av andra havsfåglar med häckningsplatser i Nordatlanten, medan mindre lira som häckar på brittiska öarna inte uppvisar detta mönster.

Goda observationsplatser för havsfågel i Skåne.

1. Mellbystrand, 2. Skummeslövs strand, 3. Båstad hamn, 4. Kattviks hamn, 5. Yttre Kattvik, 6. Hovs hallar, 7. Ripagårdens hamn/Norrebro hamn, 8. Gröthögarna, 9. Hallands Väderö, 10. Sandön/Vegeåns mynning, 11. Stenkrossen, 12. Svanshalls hamn, 13. Arild, 14. Kullen (Mistluren), 15. Barsebäcks hamn, 16. Lomma södra, 17. Helikopterplattan vid Scaniaparken, 18. Ön i Limhamn, 19. Lernacken.

Kartunderlag: Google Earth Pro.

Tips på havsfågellokaler

För de lokaler som är markerade i fetstil finns väg- och lokalbeskrivningar på webbsidan Svenska Fågellokaler (<https://svenskafagellokaler.se/regionalforeningar/skanes-ornitologiska-forening/>) samt i boken *Skånsk Skådarguide*.

De bästa lokalerna är **Kullen** (särskilt bra lokal för liror), **Hovs hallar** och **Hallands**

Väderö (dock svårt att ta sig ut till ön om det redan börjat blåsa kraftigt). Andra bra lokaler är Yttre Kattvik (GPS: 56.468593, 12.741628), Kattviks hamn, **Ripagårdens hamn/Norrebro hamn**, **Gröthögarna** och Arild.

Öresundsskådaren kan bevaka havsfågelsträcket från **Barsebäcks hamn**, **Lomma södra** eller någon av **Malmöloka-**

Havsfågelskådning från Mistluren på Kullen 23 september 2021. Foto: Mikael Arinder.

Tre "look-alikes" under havsfågelskådningen – dvärgmå, tretåig mås och tärmå i första vinterdräkt

A. Dvärgmå, **B.** tretåig mås och **C.** tärmå, samtliga i 1:a vinterdräkt. Tretåig mås skiljs från dvärgmå på flyktsättet, storleken, avsaknad av mörk kalott samt sin renare teckning i grått/kritvitt/svart. Tärmå skiljer sig egentligen ganska mycket från de andra två arterna, men unga tretåiga kan

se förbluffande tärmåslika ut när de flyger en kilometer ut över havet. Det är därför viktigt att kolla karaktärerna noga. Unga tärmåsar kännetecknas av sin bruna rygg och vingtäckare samt det förhållandevis mörka huvudet.

Foton: Mikael Arinder.

lerna Helikopterplattan vid Scaniaparken, **Ön** i Limhamn eller **Lernacken**. Trots att antalet havsfåglar är lägre än uppe i Nordvästskåne kan en dag ändå bli mycket givande. Såväl svartbrynad albatross som mindre albatross har setts flyga runt mellan dessa lokaler.

Båstad hamn, Svanshalls hamn, Stenkrossen samt **Sandön/Vegeåns mynning** är speciellt bra för havsfåglar som blåst in och rör sig inne i Laholmsbukten resp. Skälderviken. Detta inträffar ofta när vinden vridit upp mot NV. Här kan rasta klykstjärtad stormsvala, brednäbbad simsnäppa, tärnmås, dvärgmås samt trötta alkor och kanske någon stormfågel. Man bör inte

missa att testa någon av de halländska tvillinglokalerna **Skummeslövs strand** eller **Mellbystrand** (båda ligger nära Båstad) som ofta är säkrare för klykstjärtad stormsvala, labbar och båda arterna islom än övriga lokaler. Det tenderar att blåsa mindre flygsand vid Skummeslöv än vid Mellbystrand eftersom stranden är smalare.

Taktik

En dag då det bara blåser 13–14 m/s bör man nog välja någon av de yttersta uddarna i nordväst, Mistluren vid Kullen eller Hovs Hallar, för att få bäst utdelning. Blåser det hårdare än så och under ett par dagar, så kan man laborera mer. Bjäreskå-

Så här skiljer du tordmule från sillgrissla i vinterdräkt

Tordmule

1. Kolsvart rygg.
2. Knubbig profil. Trubbnäbbad. Fötterna sticker *inte* ut bak stjärtspetsen.
3. Rent vita armhålor. Vita vingundersidor. Distinkt tecknad. Skarpt avtecknade vita gumpsidor.
4. Rak rygglinje.

Sillgrissla

1. Gråbrun rygg.
2. Slank profil. Spetsnäbbad och lång. Fötterna sticker ut bak stjärtspetsen.
3. Mörk fläck i armhålorna. Sjäskiga vingundersidor. Kroppssidor mörkstreckade.
4. Något kutryggig.

Foton: Mikael Arinder.

Bunkern vid Hovs Hallar är lite kängig att ta sig ned och ut till från parkeringen, åtminstone om man har mycket utrustning att känka på. Men det är en utmärkt havsfågellokal som dessutom erbjuder fantastiska närobsar och fina fotomöjligheter av förbisträckande havsfåglar. Bunkern ger lä, men i hård vind över 18 m/s går sjön hög, varvid sträcket blir svåröverskådligt och vatten och skum stänker upp på skådarna. Foto: Mikael Arinder.

daren inleder morgonen vid Hovs Hallar, Yttre Kattvik eller Norrebro hamn, för att sedan ge sig inåt Laholmsbukten till Skummeslövs strand eller Mellbystrand och avsluta i Båstad hamn på eftermiddagen. Havsfåglarna pressas succesivt in i Laholmsbukten och det blir allt mer att titta på inne i bukten. Båstad hamn och stranden vid Malen öster om hamnen fångar upp en del uttröttade havsfåglar som kan vara stationära där i flera timmar.

På samma sätt inleder Kullaskådaren morgonen vid Misluren vid Kullen, för att sedan ge sig inåt Skälderviken till Arild, Svanshalls hamn och Stenkrossen, och avsluta vid Sandön och Vegeåns mynning.

Missa inte dagen efter!

Dagen efter en bra blåsdag mojar vinden, varvid det ofta blir "bukttömning" i Laholmsbukten. Då sträcker havsfåglar som blåst in i Laholmsbukten ut till havs igen under de första morgontimmarna. Då kan det vara produktivt att skåda från Yttre

Kattvik, Kattviks hamn och Hovs hallar. Ett liknande fenomen förekommer i Skälderviken, varvid Arild och Kullen kan vara bra att skåda från. Allt möjligt kan dyka upp. Inte sällan passerar fåglarna ganska nära, vilket kan bjuda på fina fotolägen!

Mikael Arinder
mikael.arinder@telia.com

Klykstjärtad stormsvala. Foto: Mikael Arinder.

Ge dig ut och skåda toppskarv

Känner du till att man mellan september och februari med hygglig säkerhet kan se toppskarv från en gata i Torekovs samhälle?

Toppskarvarna rastar tillsammans med storskarvar ute på Svarteskär som ligger drygt hundra meter från land. Allt ifrån enstaka fåglar upp till som mest 42 ex noterades föregående vinter under denna period.

De största antalen sågs mellan oktober och januari.

Ofta står de på skäret, men ibland fiskar de i flock i vattnet i närheten.

Mikael Arinder

Så här hittar du till Svarteskär

Observationsplatsen är lättillgänglig och du skådar från en asfalterad väg. Så här hittar du dit:

Med bil: kör till Lundstens gata i Torekov och parkera i vändslungan längst i söder. Alternativt, parkera på den stora hamnparkeringen i Torekovs hamn och gå till korsningen mellan S:ta Toras väg/

Lundstens gata och Ydrehallsgatan. Promenaden tar bara några minuter.

Med buss: åk med Skånetrafiken till Torekovs busstation. Promenaden till Lundstens gata tar tio minuter.

Spana av Svarteskär med tubkikare från S:ta Toras väg. Om du tittar ut mot Hallands Väderö så ser du två skär drygt 100 meter ut. Svarteskär är det vänstra av

Vy från S:ta Toras väg i Torekov ut mot Svarteskär (mitt i bilden). Skarvarna kan anas på bilden. Hallands Väderö i bakgrunden. Revet i förgrunden är en del av stranden. Foto: Thomas Wallin.

Toppskarvar (skarv nr 1, 2 och 3, från vänster) och storskarvar (skarv nr 4, 5, 6 och 7, från vänster) på Svarteskär. Bilden är tagen från observationsplatsen i Torekov 19 januari 2020. Notera skillnader mellan arterna i huvudform, halsform, näbbtjocklek, samt gul mungipa på toppskarvarna respektive gul fläck vid näbbbasen på storskarvarna. Toppskarv 1 och 2 har hunnit få tofs, medan den brunare toppskarv 3 med ljus strupe är i första vinterdräkt och saknar tofs. *Foto: Mikael Arinder.*

dess. Toppskarvarna och storskarvarna står i blandad flock på skäret. Läs mer nedan om hur du skiljer dem åt.

Andra fåglar kring Svarteskär

Passa på att spana ut över vattnet mot Hallands Väderö. Tobisgrissla och tordmule flyger ofta förbi en bit ut, och det finns chans att se flygande lommar, doppingar, dykänder och kanske en pilgrimsfalk. Spana också efter skärnsnäppor på de båda skärens klippor. De kan vara knepiga att få syn på, men med lite tålamod kan man hitta dem i vattenbrynet. Annars är närbelägna Torekovs rev (nedanför Torekovs camping) en utmärkt lokal för skärnsnäppa. Sök på "Torekov havsbad" i Google maps för att hitta till stenrevet ut i havet. Skärnsnäpporna brukar hålla till längst ut och är lätta att se med tubkikare inifrån stranden.

I tången nedanför Torekovs hamnparkeering går ofta skärpiplärkor, ängsplärkor och sädesärlor.

Toppskarven häckar i Skåne

Toppskarven häckar numera i Skåne. Den första häckningen konstaterades 2018 på Stora Orskär utanför Hallands Väderö. Sedan dess har den ökat med några par varje säsong och dessutom spridit sig till närliggande ön Vinga skär. Thomas Wallin berättar att 20–25 par häckar på de båda skären 2022. Antalet har därmed ökat i år på Vinga skär, medan det häckar ungefär lika många toppskarvar på Stora Orskär som i fjol. Inventeringarna görs från båt, eftersom störningarna vid landstigningar skulle bli onödigt stora. Häckningsplatserna ligger inom fågelskyddsområde med beträdnadsförbud t.o.m. 15 juli.

Så här skiljer du toppskarv från storskarv

Storskarv är större och grövre än toppskarv, och fågelns ansiktsteckning, struktur och "jizz" är vägledande vid artbestämning. Men små storskarvshonor se anmärkningsvärt toppskarvslika ut om de ses ensamma. Ge därför akt på följande karaktärer för att skilja arterna åt.

Toppskarv

1. Nätt och elegant med slank hals. Mindre än storskarv.
2. Huvudet nätt med rundad hjässa och brant panna. Ögat omgivet av mörka fjädrar. Har panntofs under häckningens första tid, men saknar alltså tofs under sommar och höst.
3. Tunn näbb som är svart under häckning, annars ljus gul.
4. Gul mungipa kontrasterar mot svart kind.

Storskarv

1. Grov och bulkig med grov hals.
2. Huvudet stort, kantigt och kilformat med flack panna. Ögat omgivet av fjäderlösa/nakna partier i ljusare nyans. Saknar alltid panntofs.
3. Smutsvit, kraftig näbb.
4. Stor tydlig gul fläck vid näbbasen.

5. I flykten hålls halsen rak. Slank hals.
6. Bröstat alltid enfärgat.
7. Vingarna är fästa en bit bak på fågelns.
8. Kortare vingar med trubbig hand.
9. Har raskare flykt och ofta lägre flyktbana över vattnet än storskarven.
10. Ungfåglar har ljus täckarfält (bildat av ljus-spetsade övre vingtäckare).

5. I flykten hålls den kantiga halsen lätt krökt. Halsen grov som på en gås.
6. Bröstat enfärgat eller fläckigt i mörkt och vitt.
7. Vingarna är fästa mitt på fågelns.
8. Längre vingar med spetsigare hand.
9. Har tung flykt med långsamma, gåslika vingslag.
10. Ungfåglar har oftast helmörk vingovansida, men kan ha antydning till ljus täckarfält.

Foton: Mikael Arinder.

Toppskarvar på Runde i Norge. Foto: Mikael Arinder.

Under vinterhalvåret ses toppskarvar i allt större antal och på fler lokaler, till exempel vid Grytskären och vid revet söder om hamnen i Vejbystrand.

Toppskarv var en stor raritet i landet för 50 år sedan. Inte ett enda fynd av arten gjordes i Bohuslän under 1970-talet. Men i takt med att strööbserverationer började göras under 1980-talet så fick ornitologer upp ögonen för arten, kanske efter att ha läst Per Alströms fältbestämningsartikel om toppskarv/storskarv i *Vår Fågelvärld* 1985. Under 1990-talet exploderade artens förekomst längs norra västkusten. Toppskarv började övervintra på Segelskären-Ursholmarna i Bohuslän, och någon kanske minns SkOFs toppskarvs-exkursion med chartrad båt ut till dessa skär. Det var då enda chansen att se arten i landet. 1999 var antalet toppskarvsfynd i

landet uppe i 200. Den första häckningen i landet konstaterades 2004 på Soteskär i Bohuslän, och sedan dess har arten koloniserat västkusten. Toppskarv är numera en etablerad häckfågel i landet, och enligt *Fågelåret 2020* häckade 940 par under 2020, varav det stora flertalet i norra Bohuslän.

Mikael Arinder
mikael.arinder@telia.com

Mårten filmar havsfåglar genom tuben

Mårten Müller från Helsingborg är känd bland skådare för sina havsfågelfilmer från Kullaberg som han filmat genom tubkikaren.

Hans mest sedda filmer är på större lira,
atlant-/madeirapetrell och gulnäbbad lira,
men han har filmer på de flesta havsfågelarter som setts i landet.
Filmerna är mycket autentiska och ger tittaren precis samma upplevelse
som när hen ser havsfågeln i tuben.
Tekniken han använder kallas videoscoping.

Mikael Arinder

Det duggregnar när jag slår mig ner bredvid Mårten på en fikabänk i Utvälinge. Han har tagit med sig sin utrustning, plockar upp den på bänken och börjar berätta för mig om sin passion. Han säger att han vill gå ett steg längre än att fotografera fåglar med teleobjektiv. Han vill kunna filma fåglar som är 1–3 kilometer bort, och sedan

plocka ut hyggliga stillbilder på fåglarna från filmerna.

För tjugo år sedan experimenterade några skådare med videoscoping och digiscoping, först med analoga och sedan digitala kameror. De plockade ut stillbilder från filmerna, men kvaliteten på bilderna var ofta undermålig.

Mårten Müller filmar med digitalkamera med specialadapter genom tubkikare. På så sätt kan han filma fåglar som är 1–3 kilometer bort, och sedan plocka ut stillbilder av hygglig kvalitet från filmen.

Foto: Mikael Arinder.

För att kunna ansluta kameran till tubkikaren har han skruvat av okulargummimusslan från sin tubkikare. Sedan har han monterat en filteradapterring som han byggt om lite så att den passar på tubkikarens okular. På så sätt passar kameran perfekt på tubkikarens okular. *Foton: Mikael Arinder.*

2007 började Mårten experimentera med videoscoping och provade olika kameror under några år. Men det var först 2011 med den nätta Panasonic Lumix DMC-GH2 som Mårten fick resultat som han var nöjd med. Med GH2 kunde man filma i HD-kvalitet, och från webben kunde man ladda ner användbara firmware-hack som ökade kamerans prestanda. Numera använder han en Panasonic Lumix DMC-G9 som han är mycket nöjd med. Denna utrustning är dessutom lättare att lyckas med än videoscoping med mobiltelefon genom tuben.

Mårten visar mig hur han går till väga när han videscopar. På hans videokamera (Lumix DMC-G9) sitter oftast ett 25 mm objektiv, men ibland använder han ett 42,5 mm objektiv. Längst fram på objektivet har han monterat en filteradapterring. Denna har han trimmat och limmat på lite plast i så att den passar perfekt på tubkikarens okular. Sedan har han skruvat av tubkikarokularets gummimussla (Swarowski ATX 85). På så sätt passar kamerans adapterring perfekt på tubokularet och går snabbt att sätta på.

När Mårten skådar havsfågel har han sin vanliga kamera med teleobjektiv intill sig och digitalkameran för videoscoping redo.

Stativet har han fällt upp lite "för lågt" så att det finns lite höjd kvar till digitalkameran. Det ska gå att titta i tuben genom kamerasökaren. Snabbkopplingsplattan till tuben är extra lång – den är en specialprodukt. Tuben är framskjuten på stativhuvudet så att tyngden av digitalkameran på okularet balanseras upp. Kameran är inställd på 1/100s (ibland 1/300s eller 1/500s när utplockning av stillbilder är prioriterade och ljuset är tillräckligt), nedbländat några steg för att optimera skärpan, auto-ISO, och 50 bilder per sekund. Det finns också olika filkomprimeringsalternativ att välja mellan.

Så fort han fått in någon intressant havsfågel så artar Mårten den först genom tuben. Kommer den nära så tar han bilder av den sin vanliga kamera med teleobjektiv. Är fågeln lite längre ut så blir det videoscoping. Då zoomar han ut fullt i tuben, placerar snabbt videokameran på okularet och tittar genom kamerans sökare. I bästa fall hittar han havsfågeln i sökaren. Om inte så är det bara att ta av kameran och leta reda på fågeln i tuben igen. När han filmar så använder han inte kamerans autofokus. I stället ställer han in skärpan manuellt med tubkikarens skärpevred och tar hjälp av ka-

Mårtens film och bildkollage på gulnäbbad lira på Kullen 15 augusti 2021 bidrog till att observationen godkändes som det första publicerade fyndet av arten i landet. Han har plockat ut fem stillbilder från sin film av liran, och sedan klippt ihop bilderna i Photoshop till detta montage. Foto: Mårten Müller.

merans *Focus Peaking*-funktion för att sätta skärpan exakt på fågeln. Utmaningen är att följa fågeln och hålla den i bild, och synfältet är klart mindre än när man skådar med tub. Med G9-kameran kan Mårten filma i 4K-kvalitet, vilket ger honom möjlighet att plocka ut hyggliga stillbilder i efterhand. I 4K blir videofilerna snabbt stora och hamnar på ca 1 gigabyte per minut film.

Väl hemma vid sin Mac-dator redigerar han filmerna i programmet Final Cut Pro. Det är viktigt att datorn har tillräckligt med kraft för att kunna redigera filmer, något som är långt ifrån självklart.

Med Final Cut Pro kan han även plocka ut stillbilder. Och eftersom han filmat med 50 bilder per sekund så finns det alltid bilder på fågeln med vingarna i olika positioner, något som kan vara mycket värdefullt för artbestämningen. Han stegar sig igenom filmsekvenserna, ruta för ruta, för att hitta de bästa stillbilderna. Ibland öppnar han några stillbilder i Photoshop och klipper ihop montage, till exempel montaget av gulnäbbad lira från 15 augusti 2021. Hans film och stillbilder bidrog till att observationen godkändes som det första säkra fyndet av gulnäbbad lira i landet.

Mårten publicerar sina filmer på YouTube: <https://m.youtube.com/user/MrJuniorblade/videos>.

På hans sida på PBase: https://pbase.com/m_muller kan man både se Mårtens bilder och filmer. Missa inte att gå in och titta på hans havsfågelfilmer.

När jag frågar Mårten vad hans nästa steg blir säger han att han är lockad att uppgradera till en Lumix GH6 som har fantastiska prestanda, men är i nuläget tillräckligt nöjd med sin G9-kamera. Dessutom har han nyligen skaffat en parabolmikrofon för att kunna spela in fågelläten. Intresset för teknik som kan ge mervärde till skådningen är det som driver honom.

Mårten har hjälpt flera andra skådare med att bygga objektivadapttrar och gett goda råd om videoscoping. Det finns en del information om digi-/videoscoping i detta forum: www.birdforum.net/forums/the-bird-forum-digiscoping-forum.243.

Om du har frågor om videoscoping kan du kontakta Mårten Müller på mejl marten.muller@telia.com.

Mikael Arinder
mikael.arinder@telia.com

Upptäck Falsterbo!

Falsterbonäset är en av landets mest välbesökta fågellokaler.

Folk kommer från när och fjärran för att bevittna
när miljoner flyttfåglar lämnar landet om hösten.

Men har du koll på hur man planerar sitt besök på bästa sätt,
vad Falsterbo Fågelstation gör och att de flyttande fåglarna räknas?

Denna uppsats riktar sig till dig som bara besökt Falsterbonäset
några enstaka gånger eller kanske inte alls.

Mikael Arinder & P-G Bentz

Det stora flyttfågelsträcket

Nabben är Sveriges sydvästligaste udde och en klassisk fågellokal. Härifrån har höststräcket bevakats sedan 1940-talet. Det är bra att vara på plats tidigt eftersom många arter börjar sträcka så snart det ljusnar. Man går ut till udden från Falsterbo fyr på en hårdgjord och handkappanpassad grusgång mellan golfbanan

och havet. Både tubkikare och handkikare behövs, liksom en stadig fikakorg. Förutom småfågel- och sjöfågelsträck finns det möjligheter att se rovfågelsträck vid sydvästlig vind. Det händer saker hela tiden, och det kan vara svårt att hinna med fikan! Vissa dagar passerar en strid ström av tättingar på väg ut över havet, andra dagar är sträcket glest. Små flockar med va-

Sveriges sydvästligaste udde med södra Flommen, Fyrträdgården, Nabben och Måkläppen.
Foto: Justin Bauer. Godkänt för publicering av Lantmäteriet (Spridningstillstånd LM2021/011961).

Nabben är platsen för de morgonpigga sträckskådarna. Foto: Mikael Arinder.

dare drar runt och det är gott om rastande vadare ute på Måkläppen, en flock änder sträcker förbi i syd, några kentska tärnor patrullerar längs stranden, en storlom passerar rakt över oss, några vråkar sträcker makligt mot sydväst på ganska nära håll, en rödstrupig piplärka lockar och flyger förbi på låg höjd, en liten flock ägretthägrar landar på Måkläppen och sparvhökar stryker över oss. På golfbanan rastar en stor flock med finkar, både bofinkar och bergfinkar. Någon upptäcker en mindre skrikörn som är på väg ut mot oss. Är sträcket bra kan man stanna på Nabben fram till eftermiddagen. Dagar med måttlig sydvästvind och god sikt är bäst ur sträckskådningssynpunkt. Motvinden gör att sträcket går lite lägre och koncentreras längs kustlinjen ut mot Nabben. Vindstilla dagar går ofta sträcket mycket högt och är svårt att observera. Med tubkikare kan man titta på änder, vadare och måsar som

rastar på Måkläppen, den långa sandrevel som numera är förbunden med land. Det är beträdnadsförbud på Måkläppen från 1 februari till och med 31 oktober.

De som inte vill gå ända ut till Nabben kan följa sträcket vid Fyrdungen. Ofta går sträcket på lägre höjd här, vilket gör att locklåten lättare kan urskiljas. Här har man också vissa år möjlighet att se många av invasionsarterna (hackspettar, mesar, nötkråkor, nötskrikor m.m.). Men vid Fyrdungen missar man mycket av sjöfågelsträcket. Varje lördag och söndag kl. 8–12 under hösten arrangerar fågelstationen i samarbete med Vellinge kommun kostnadsfria fågelguidningar på strandbrinken väster om Fyrträdgården.

Ingen dag är den andra lik. Sträckintensiteten kan variera från dag till dag, oftast beroende på väderförhållandena. Två dagar med sämre sträck kan följas av en riktigt bra dag. Man kan alltså inte alltid

Fågellokalerna på Falsterbonäset. 1. Nabben med Måkläppen; 2. Fyrträdgården; 3. Södra Flommen; 4. Slusan; 5. Skanörs hamn; 6. Landgrens holme; 7. Bakdjupet; 8. Skanörs revlar; 9. Skanörs ljung; 10. Ängsnäset; 11. Falsterbokanlen. Kartunderlag: Vellinge kommun/Samhällsbyggnadsavdelningen.

räkna med att få uppleva en toppdag vid ett enstaka kort besök, men det finns alltid fåglar att se vid Nabben och Fyrdungen.

Ingen vecka är den andra lik. Under senare delen av augusti och första halvan av september är sträcket av gulärlor och trädpiplärkor omfattande. Båda dessa arter har siktet inställt på de centrala delarna av Afrika. Efterhand som hösten fortskrider avlöses dessa av bland annat sädesärta och ängsplärka, som upp-

söker vinterkvarter i Medelhavsområdet respektive Västeuropa. När vi kommer in i senare delen av september och oktober tar kortdistansflyttarna över helt och sträcket av finkar och ringduvor är det allt överskuggande. Ett storslaget skådespel utspelar sig vissa dagar när hundratusentals bofinkar tillsammans med bergfinkar på låg höjd strävar i motvinden ut över havet mot Stevns klint på Själland, 25 km bort. Eller när tusentals ringduvor i silver-

glittrande flockar passerar i solskenet rakt över huvudet på fascinerade åskådare. Huvudrollsinnehavarna ersätter varandra och ingen vecka är den andra lik.

För att ta sig till Nabben kör man bil genom Falsterbo, följer Fyrvägen till dess slut och parkerar på någon av de få parkeringarna intill vändplatsen. Härifrån är det 1 km att gå till Nabben, via Fyrdungen. Alternativt så följer man Fädriften till dess slut och parkerar vid Flommens golfklubb. Härifrån är det 2,3 km att gå till Nabben, via Fyrträdgården.

Rovfågelsträcket

Senare på förmiddagen är det många som lämnar Nabben för att fokusera fullt ut på det spektakulära rovfågelsträcket. Falsterbonäset anses som en av Europas främsta sträcklokaler för rovfåglar. Falsterbo placeras ofta i samma "division" som de välkända sträcklokalerna Bosporen/Is-tanbul och Gibraltar/Tarifa. Sträcket in-

leds i augusti och fortsätter in i november. Artsammansättningen ändrar sig lite från vecka till vecka. I augusti dominerar fiskgjusar, gamla bivråkar och sällsyntare ör-nar. I början av september sträcker stäpphökar, bruna glador, unga bivråkar, bruna kärrhökar, unga sparvhökar, tornfalkar och lärkfalkar. Från slutet av september dominerar ormvråkar, röda glador och gamla sparvhökar. Havsrör, fjällvråkar, blå kärrhökar, duvhökar och gamla sparvhökar sträcker hela oktober. Riktigt bra dagar sträcker flera tusen rovfåglar, ofta efter att ha utnyttjat de varma uppåtgående luftströmmarna för att ta höjd. Sämre dagar blir sträcksiffran bara tvåsiffrig.

Det finns två bra lokaler på Falsterbonäset för rovfågelskådning: sydvästhörnet av Skanörs ljun (Ljungen) respektive Falsterbokanal. Vilken av dem man väljer är en smaksak. Rovfågelsträcket pågår i allmänhet mellan kl. 10 och 15, och tubkikare är nödvändig för bästa utbyte. Kallluftsinbrott

Från det sydvästra hörnet av Skanörs ljun kan man följa rovfågarna under lång tid. Foto: P-G Bentz.

De flyttande ormmvråkarna visar upp sig fint över Skanörs Ljung. Foto: Bengt Grandin.

med nordvindar kan ge höga sträcksiffror. Med vindar från ostsektorn är rovfågelsträcket ofta mindre omfattande.

Ljungen är en liten kvarleva av det stora ljunghedslandskap som en gång sträckte sig ända upp till Vellinge. Förutsättningarna för termik är perfekta över ljungheden, och rovfågarna kretsar i "skruvar" i den uppåtstigande varmluften. Sällsyntare örnar kan ibland ses länge medan de ligger och snurrar och tvekar inför flytten ut över havet. Sydvästliga vindar ger ofta bäst utdelning på Ljungen. Beroende på vindriktning kan ibland avstånden bli stora till de sträckande fåglarna. Man kan då behöva förflytta sig upp mot rondellen eller ner mot Ångsnäset för att komma närmare sträcket.

För att hitta med bil till Ljungen utgår man från rondellen i Skanör, kör mot Falsterbo, och svänger in mot campingen. Parkering finns på vänster hand. Man skådar

från sydvästhörnet av Ljungen, nära parkeringen.

Vid Falsterbokanalen står man längs vägen utmed kanalens västsida. Rovfågelsträcket kommer koncentrerat i en ganska smal "korridor", och fåglarna flyger oftast förbi västerut i aktiv flykt. Därför blir observationstiden kortare än på Ljungen där fåglarna ligger och kretsar en stund. Bra sträckvindar är vind från sydväst och väster. Då ses rovfågarna bäst från mitten av Falsterbokanalen. Vider vinden över mot norr eller nordväst pressas sträcket söderut (in i motljus), varvid parkeringen vid Falsterbokanalens sydända blir bästa obsplatsen. Vid vindar från sydost och öster är den norra delen av Falsterbokanalens bästa platsen att se rovfågarna, men sträcket blir ofta sämre med sådana vindar. Vid nordostvindar är sträcket ofta utspritt på hög höjd och blir hopplöst svåröverskådligt.

För att hitta med bil till Falsterbokanalen från Skanör/Falsterbo tar man strax innan kanalbron av till höger in på vägen som följer kanalens västsida söderut. Sedan parkerar man utmed vägen på lämpligt ställe.

Änder, vadare, måsar och tärnor

När rovfågelsträcket är slut för dagen, eller om det kanske uteblivit på grund av ogynnsamt väder, kan man skåda änder, vadare, måsar och tärnor. Det finns flera bra lokaler för detta, dels längs Hamnvägen och i Bakdjupet i Skanör, dels Skanörs revlar (Revlarna) norr om Skanör. Även vid Ängsnäset söder om Skanörs ljun (Ljungen) rastar ofta stora mängder fåglar.

Söder om Hamnvägen ligger Slusan, Södra Ålasjön och Landgrens holme. Vår och sommar är området rikt på häckande vadare och tärnor. Under hösten är de fina rastlokaler för änder och vadare. Norr om Hamnvägen och innanför Skanörs revlar

ligger havsviken Bakdjupet som är en välbesökt lokal för vadare. Längs Hamnvägen och i Bakdjupet spanar man med tubkikare och behöver inte gå särskilt långt. Man parkerar lämpligen i anslutning till Skanörs hamn

Revlarna är sandrevlarna som, beroende på vattenstånd, sträcker sig kilometervis norrut från Skanörs hamn. Man utgår från den norra hamnparkeringen och går längs med vattenbrynet ett par kilometer, ända längst ut för bästa utbyte. Tubkikare är nödvändigt. Ofta rastar stora mängder änder, vadare, måsar och tärnor här, och man har medljus.

Ängsnäset är Ljungens sydligaste del och består av en stor lagun, en lång sandrevel och betade strandängar. Detta är en rastplats för gäss, änder, vadare, måsar och tärnor. Här skådar man bäst med tubkikare från vägen eller från observationsplattformen norr om lagunen.

Den grunda havsviken Bakdjupet öster om Skanörs revlar är en uppskattad rastplats för vadare.
Foto: Mikael Arinder.

De adulta kusträporna passerar Falsterbo redan under senare delen av juli. Foto: John Larsen.

Parkera vid Ljungen och gå 1 km över det forna skjutfältet ner till Ängsnäset. Alternativt, ställ bilen på parkeringen utmed väg 100, norr om Skanörs ljun, och gå markvägen över ljungheden till Ängsnäset.

Även bra under vintern

Prova även att besöka Nabben eller Måkläppen under vintern. Vadare, änder, doppingar, snösparv, vinterhämling, och vissa år berglärika, övervintrar kring Nabben och på Måkläppen. Även Skanörs hamn och Falsterbokanalerna har mycket att erbjuda.

Sedan 1993 genomförs rastfågelräkningar i Falsterbo Fågelstations regi varje vecka längs Falsterbonäsets kustavsnitt. Dessa räkningar har bland annat visat att Falsterbokanalerna är en viktig övervintringslokal för många arter av doppingar och änder. Flockar med tusentals vingar, med rikliga inslag av brunänder, bergän-

der, knipor och salskrakar, liksom smådoppingar i stort antal, låter sig beskådas från första parkett längs kanalen.

Ute på Måkläppen trivs både knubbsäl och gråsäl. Observera att det bara är tillåtet att besöka Måkläppen under november, december och januari. Det finns två permanenta skyddszoner inom reservatet. Man kan gå ut på Måkläppen från landförbindelsen lite norr om Falsterbo fyr.

SkOFs fågelstation i Falsterbo

I Falsterbo ligger Falsterbo Fågelstation som grundades av Skånes Ornitologiska Förening 1955. SkOF är fortfarande huvudman för verksamheten. Fågelstationen har bemanning och verksamhet i stort sett året runt. Ringmärkning bedrivs vid Falsterbo fyr under både vår och höst, samt i Flommen på hösten. Genom att märkningen bedrivs på ett standardiserat sätt är fångstsiffror från olika år direkt jämförbara. Därmed kan populationstrender och förändringar i

Förhandsbokad ringmärkningsguidning i fyrträdgården. Foto: P-G Bentz.

flyttningsförlopp studeras. Övrig märkning bedrivs när tillfälle ges och personal finns till hands. Till exempel märks ugglor under vissa år vid fyren. Förutom ringmärkning så deltar fågelstationen i forskningsprojekt tillsammans med bl.a. Lunds Universitet. Den som vill kan läsa Falsterbo Fågelstations ringmärknings- och forskningsrapporter på hemsidan www.falsterbofagelstation.se/publikationer/.

Ringmärkningen bedrivs i Fyrträdgården, medan Falsterbo Fågelstation ligger på Sjögatan i Falsterbo park. Byggnaden fungerar som bostad och kontor för personalen och har dessutom tio gästplatser fördelade på fem sovhytter med våningssängar. Dessa platser hyrs ut, främst till fågelskådare, och SkOF-medlemmar har rabatt. Det finns ett gemensamt, fullt utrustat kök, samt toalett, dusch och tvättmaskin och frys. Skicka gärna bokningsförfrågan på mejl falsterbo@skof.se eller på 0736 25 42 56.

Fågelstationen arrangerar drop-in-guidningar mellan kl 8 och 12 varje lördag och söndag under hösten. Kom när det passar! Fågelskådningen sker på strandbrinken väster om Falsterbo fyr, och nyligen ringmärkta fåglar visas regelbundet upp. Ingen förhandsanmälan. Tag gärna med kikare (se annons på motstående sida).

Fågelstationen arrangerar även förhandsbokade gruppguidningar om ringmärkning under vår och höst, och genomför regelbundet ringmärkningskurser för ungdomar. Kontakta fågelstationen om du vill göra en bokningsförfrågan.

Du kan ges möjlighet att hjälpa till som volontär vid fågelstationen. Detta är en anorlunda och spännande form att utveckla sitt fågelintresse. Förutom mötet med många spännande arter får man också en inblick i fågelforskningens värld. Att se och hålla fåglar i handen ger en viss känsla och dessutom upptäcker man detaljer,

som också kan användas vid "vanligt" fågel-skådande. Kontakta fågelstationen om du är intresserad av att bli volontär.

Läs mer om Falsterbo Fågelstation på hemsidan www.falsterbofagelstation.se/.

Sträckräkning

Räkning av det synliga sträcket har bedrivits vid Falsterbo i olika perioder sedan Gustaf Rudebecks pionjärstudier i början av 1940-talet. Den nuvarande serien har pågått oavbruten sedan hösten 1973 och ingår sedan 1978 i Naturvårdsverkets övervakning av populationsförändringar hos fåglar. Sedan 2001 bedrivs räkningarna 1 augusti–20 november. Alla arter räknas fram till kl. 14 svensk normaltid, medan rovfåglar därefter räknas så länge påtagligt sträck pågår. I undantagsfall avbryts arbetet tidigare på grund av att sträcket är obefintligt till följd av otjänlig väderlek. Samtliga sträckande arter, med undantag av storskarv, gråtrut, havstrut och kentsk tärna, räknas. Svårbestämda artpar som fisk/silvertärna, sillgrissla/tordmule och större/mindre korsnäbb räknas om efter bestämd procentandel. Ett varierande stickprov av svanar, gäss,

rovfåglar, tranor och måsfåglar åldersbestäms för att erhålla ett mått på häckningsframgången under året.

De långsiktiga sträckräkningarna utgör en unik tidsserie. Resultaten visar att vissa arter ökar och att andra minskar. Analyser av denna tidsserie ger information om pågående förändringar av fågelfaunan och därmed miljön omkring oss - med andra ord miljöövervakning. En detaljerad sträckräkningsrapport publiceras årligen i SkOFs årsbok Fåglar i Skåne. Den som vill kan läsa sträckräkningsrapporterna på fågelstationens hemsida www.falsterbofagelstation.se/publikationer/

För dig som vill veta mer om fåglarna på Falsterbonäset rekommenderas boken *Vingar över Falsterbo* (2021) som kan köpas i fyrshopen eller beställas direkt från SkOFs webshop www.falsterbofagelstation.se/sales/.

Mikael Arinder
mikael.arinder@telia.com

P-G Bentz
pgb@sturnus.se

"Möt fåglarna öga mot öga!" eller "Titta på fåglar i lagom tempo!"

Falsterbo Fågelstation erbjuder guidningar av två slag. I höst kan du boka en guidning med bl.a. ringmärkningsdemonstration i fyrträdgården på tel. 0736 25 42 56 eller via falsterbo@skof.se.

Varje lördag och söndag fr.o.m. lördagen 20 augusti t.o.m. söndagen 23 oktober arrangeras dessutom guidad fågel-skådning utanför fyrträdgården "rakt under flyttfågelsträcket". Guiden finns på plats från kl 8 och fram till lunchtid. Man kan komma när man vill, ingen förhandsanmälan behövs.

Låt stå!

Skådaren som – på plats – plockar fram pennan och noteringshäftet
är sällan sedd idag.

Men ge gärna denne en uppmuntrande dunk i ryggen
(när pennan är lyft!).

Kanske är det antecknaren som till slut står där med de bästa
och mest personliga minnesbilderna.

Ulrik Alm

I umgänget med cirkelgrupper eller vandringar händer det inte så sällan att vi ger tankarna vingar, ofta lite bortom fältbestämning och fågelförväntningar.

Vad är unikt mänskligt? Finns det något sådant? Inledningsvis brukar likheterna med annat levande lyftas fram, hur mycket i den genetiska koden vi delar, men så småningom brukar vi landa på några förmodat särskiljande procent.

Tidsmedvetande i betydelsen att individen är medveten om att "dagarna är räknade". Insikten "jagar" människan, men ger också – i bästa fall – möjligheten att skapa ett rikt livsinnehåll. Kanske kan vi ana religionernas upphov här, dess yttringar har väl inte någon motsvarighet utanför det mänskliga. Om de mångfacetterade svaren på de likartade frågorna. Och männe avundas vi andra livsformer, som till fullo ser ut att leva i nuet, befriade från alla föreställningar om framtiden. Abstraktion, kunna skapa och hantera symboler och sådant som följer av denna förmåga. Som exempelvis juridiskt processande. För – emot – "domstolsutslag". "Sitta ting" förekom nog tidigt i människans historia, men företeelser åt detta håll har nog aldrig – såvitt jag vet – iakttagits ens bland våra nära släktingar. Det skrivna språket, att skicka ganska specifika meddelande

mot framtiden. De äldsta kilskriftstecknen – innehöll de filosofi, vackra tankar eller fågelobsar? – Alls inte! Tecknen handlade om handel, pengar, bokföring kort sagt. Kamreren var långt före författaren. Skriftspråket gav oss tillgång till en unik kunskapsackumulation. Erfarenheten var inte enbart något individuellt, utan i högsta grad en kollektiv process. Som den duktige hantverkaren insiktsfullt påpekade; det tar flera generationer innan man lärt sig konsten.

Vi kan göra halt här kring det förmodat mänskliga, tills vi eventuellt upptäcker att, inte ens här, är vi helt unika. Hugget i sten står för något som ligger orubbligt förankrat. Och "Arnfast som reste stenen efter sin fader Kättilfast" har ju segrat med hästlängder över "Svenskt arkiv" allra mest hållbara papperskvalitéer. För att inte tala om diabiliden, kassetbandet eller dagstidningen...

Skådaren hoppas jag tillhör den skrivande människan. En som i högsta grad hörde hemma där var Linné. I *Philosophia botanica* påpekar han; "Det första skall vara att ställa sig förundrad till allt, även det mest triviala". Denna uppmaning riktades inte enbart till botaniker.

Obsboken – klassikern med sandfärgad linnepärm och pennhållare, allt anpas-

"... skriv rakt in i fälthandboken!" Foto: Ulrik Alm.

sat för lätt åtkomst i höftfickan. Jag har ingen koll på försäljningsstatistiken, men min bestämda känsla är att obsboken, den nästan omedelbara anteckningen i fält, tillhör de mer sällsamma iakttagelserna idag. Lite trist tycker jag. Neurologerna – och förhoppningsvis många pedagoger – prisar hjärnverksamheten, tanken, formuleringen som får sin träning och sitt uttryck – märk väl – genom handens och pennans rörelser, mindre genom knapptryckningen! Se, iakttä, reflektera, formulera, skriva ner. Ett överlägset sätt att göra stoffet till sitt. Inte höja mobilen för att plåta av i övertygelsen att nu kommer jag ihåg det där. Där kameran registrerar på tusendelar använder hjärnan minuter av reflektion, sökande och provande. Synapsernas blixtrande korsvägar, u-svängar och mötesplatser. Rörelseskärpa.

Underlaget, rapporten, till raritetskommittén bör, tänker jag mig, kännetecknas av omedelbarhet och exakthet i noteringarna. Stundens intryck, pregnansen, är avgörande för bedömningen. Finns inte foton tillhands, inbillar jag mig att kommittéledamöterna har en vaksamhet mot ord och metaforer som avslöjar att den troliga bestämningen vägletts av påverkande läsning. Först notera – sen provande motläsning. Självt har jag inte förunnats att författa något underlag till raritetskommittéer.

Kan man bli förvirrad av för mycket och lättillgänglig information? Om artiklar eller föreläsningar pekar på en viss arts upp- eller nedgång, fångar detta också då min tanke vid obsar i hemmamarker? Trots att kanske omvända förhållanden råder lokalt. Artportalens invasionskartor

Handskrifter – bokhyllans mest unika ryggar. Foto: Ulrik Alm.

förutspår arméerna av tallbit, sidensvans eller hökuggla. Vi iakttar förhöjd beredskap kring förväntade överraskningar. Pennan är nödvändig inom vetenskapen – men ofta också suddgummit.

Moderna introduktioner till fågelskådandet satsar inte många sidor på pennan-handen-obsboken som en väg till ökad kunskap om fältkännetecken, betenden, fenologi och vistelsemiljöer. I gamla klassiska "Fåglar som hobby", med över sextio år på nacke, omfattar råden kring antecknandet flera sidor. Värt att notera. Här nämns ord som; iakttagelseförmåga, skärpa, självkritik, kontroll, inläring, tillförlitlighet, stöd för det flyktiga minnet. Inget slår pennans handarbete när det gäller att befästa erfarenheter. Inte så sällan trumfar pennan kikaren.

Själv ger jag gärna rådet till både hemmaskådare och globalskådare; skriv rakt in i fälthandboken! Fälthandboken som blir en (rese-)dagbok. Ibland blott genom ett utropstecken, en plats- och datumnotering, en bifallsnotering till textens ord "just så såg vi den!". En levande fälthandbok! En sådan är kul att få ärvä, få som loppisfynd. En bok som också identifierar minnen och platser.

Naturligtvis har moderna digitala rapporteringssystem stora förtjänster. Det samlade underlaget i Artportalen, inklusive fotodokumentation, är ju ovärderligt. Självfallet ska vi bruka dessa kanaler. En gång har jag fått se obsböcker från ett dödsbo. – Så levande! På tidens, rummets och piktorens avstånd tycks man ana en annan människa. Även om dagens Artpor-

talsrapportörer i sanning följer Linnés uppmaning om "även det mest triviala" (men för all del, så länge systemet orkar med) så tycker jag det blir lite själlöst och oper-sonligt, även i de publika kommentarerna. Fortsätt rapportera på Artportalen och lokala klubbsidor, men lägg dig till med vana av en fysisk obsbok. – Du kommer inte att ångra dig! Handskrifter – bokhyllans mest unika ryggar. Obsboken blir med tiden också en återblick på egot. Mina tidigaste anteckningar är från slutet av sextiotalet. Ofta lite trist kortfattade, inget broderande. Men ibland

glimtar det till och jag får syn på mig själv;

"Ramlösa plantskola 30/12-69. Kl 11 f.m. Väder: molnigt, men ljust. Tornfalk 1 ex, Ormvråk 1, Snöskata (Björktrast) 1, Kråka 2

Övervintring av tornfalk är sällsynt. Tornfalken satt i en häck när skator och kråkor började samlas. Ryggen var brun-rödaktig, huvudet var grått, storlek som en skata och klaven stjärt"

Stavningen lite dunkel emellanåt, men underbart förnumstigt tonfall hos 13-åringen tycker jag. Den kluvna stjärten har jag inte rapporterat vidare... (Och obsen ska ses i tiden av kvicksilveråren då tornfalk drabbades hårt). På baksidan av obsboksbladet har jag senare klistrat in; " jag iaktog tornfalken flera gånger under vintern. Även en duvhök uppehöll sig på platsen". Sedan dess tillhör tornfalken en av mina favoritarter och säkert över hundra tornfalkar har växt upp i mina bölådor runt om i trakten.

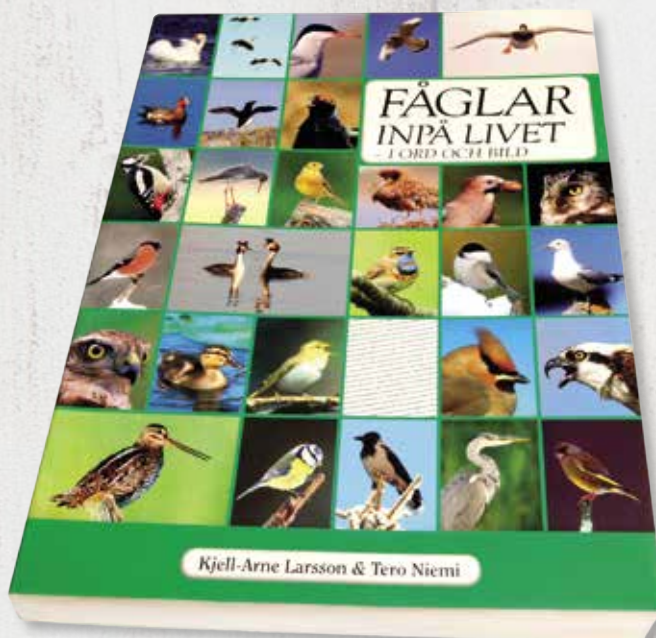
Tornfalk med sork. Foto: Ulrik Alm.

Ett kåseri i *Anser* må förblekna, men värdefulla inventeringsresultat och beståndsutvecklingar måste vi få med oss, låt säga 200 år framåt. Och jag är övertygad om att den dagens biologistudenter gärna också vänder på kikaren och noterar några personliga rader från 2020-talen. Hugga i sten blir mödosamt, men låt oss hoppas på det digitala – eller på pennans spets.

Ulrik Alm

alm.ulrik@telia.com

Lär känna dina fåglars liv

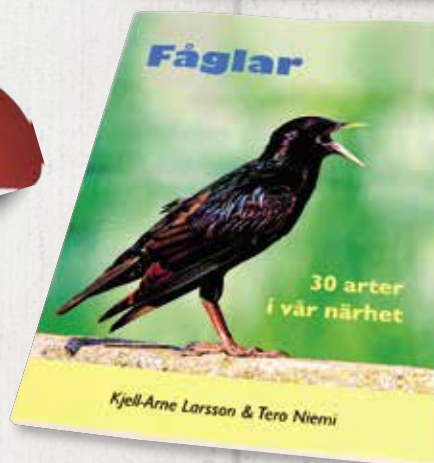
**UNIK I
SITT SLAG**

- 400 fullspäckade sidor
- De hundra vanligaste arterna och tjugo ovanliga
- Fåglarnas biologi, levnadssätt, beteende och mycket mer
- Underhållande och informativ
- Både för erfarna och nybörjare
- Facktermer förklaras i ordlista

209:-
INKL PORTO

Beställ ditt exemplar
genom att maila till:
info@kal.nu

**BESTÄLL
IDAG!**

- 100 sidor
- Lär känna 30 av de vanligaste arterna
- Ingen fackkunskap krävs

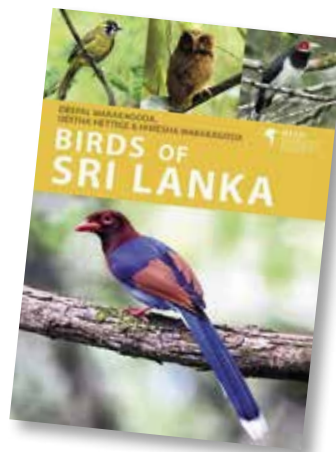
109:-
INKL PORTO

Beställ ditt exemplar
genom att maila till:
info@kal.nu

Birds of Sri Lanka

Deepal Warakagoda, Uditha Hettige
& Himesha Warakagoda
Helm 2022

Häftad, 224 sidor.
Naturbutiken 249 kronor

Sri Lanka är en mycket intressant destination för den seriösa globalskådaren. Här finns nämligen 33 eller 34 endemiska fågelarter, därtill ett antal unika arter som landet delar med enbart södra Indien. En tvåveckorsresa brukar generera ungefär 230–240 arter, ofta med alla endemerna observerade.

Större delen av Sri Lanka är tropiskt, med en "Wet Zone" och en "Dry zone". Sydvästra kvadranten av ön är den våta zonen. Allra mest fågel ser man också i den delen av landet. Här finns bl.a. det mycket fågelrika området Sinharaja Conservation Forest, där närmare 90 % av landets endemiska fågelfauna förekommer. Under tiden november till mars besöker de flesta landet, men under december och januari kan det vara mycket nederbörd, särskilt i den våta zonen. Men fågelrikt.

Författarna till denna fotoguide är alla välkända lankesiska ornitologer. Där kanske Deepal Warakagoda är den mest kända i och med hans fynd av Serendib Scops Owl 2001. En ny art för vetenskapen! Få länder i världen torde ha en jämförbar produktionstakt på biologisk litteratur. Det kommer ständigt ny litteratur inom fågelskådning, fjärilar, trollsländor, däggdjur m.m.

Det framgår inte vilken taxonomi man följer i boken, men jag misstänker att det är *Handbook of the Birds of the World* (Lynx) eftersom man kallar Spotted Dove *Spilopelia chinensis* för Western Spotted Dove *Spilopelia suratensis*. Mig veterligt är HBW den enda auktor som har *suratensis* som god art. Det är mera akkurat att följa IOC eller Clements då dessa uppdaterar sin taxonomi en till två gånger om året med de senaste rönen på den taxonomiska himlen.

Jag är ingen större användare av fotoböcker för fågelskådning, men den här boken kanske kan få mig att ändra uppfattning. På närmare 200 sidor avporträtteras ca 90 % av Sri lankas fågelliv. Inget fotografi faller ur ramen, så att säga. De avbildade arterna är de som man kan

förvänta sig att få se på en resa och de avbildas med ett till tre fotografier per art. På i princip samtliga bilder ser man de viktiga artkaraktärerna väl. Det känns därför lite överflödigt att dessa artkaraktärer också får så mycket plats i texten. Här hade man kunnat skippa dessa rader och i stället haft med en utbredningskarta för varje art. Nu är utbredningen angiven i texten. För att till fullo förstå texten måste man bläddra sig tillbaka till början av boken för att repetera begreppen för miljö och höjd som anges. Kartor vill man alltid ha!

Det finns några riktigt intressanta kapitel i boken, och det är "Descriptions of colours used" och "Where to watch and photograph birds". Förstnämnda färgkapitel tar i tabellform upp tjugotvå färgnyanser, och utöver att beskriva dem i ord, hänvisar man också till relevanta arter som har dessa färger. Intressant nytänk, tycker jag. Kapitlet med lokalbeskrivningar upptar åtta sidor och på några få rader får man tillräckligt med information för att kunna bedöma lokalens kvalitet. Bra jobbat här!

Jag har haft möjlighet att besöka Sri Lanka under flera resor, vilket verkligen har varit givande. Här finns som sagt också många intressanta fjärilar, däggdjur och reptiler. I dagsläget genomgår landet en mycket mödosam ekonomisk kris och jag hoppas verkligen att turisterna snart kan återvända till Sri Lanka. Detta är av högsta vikt för landets ekonomi.

Får ni möjlighet att besöka Sri Lanka, så tveka inte. Åk dit och upplev, och gärna med den här boken i bagaget!

GÖRAN PETTERSSON

Hemma vid Fågelsången

Gunnar Brusewitz
Weyler förlag 2022
Inbunden nyutgåva, 222 sidor
Adlibris 219 kr

Fyra Årstider – Blad ur naturens kalender

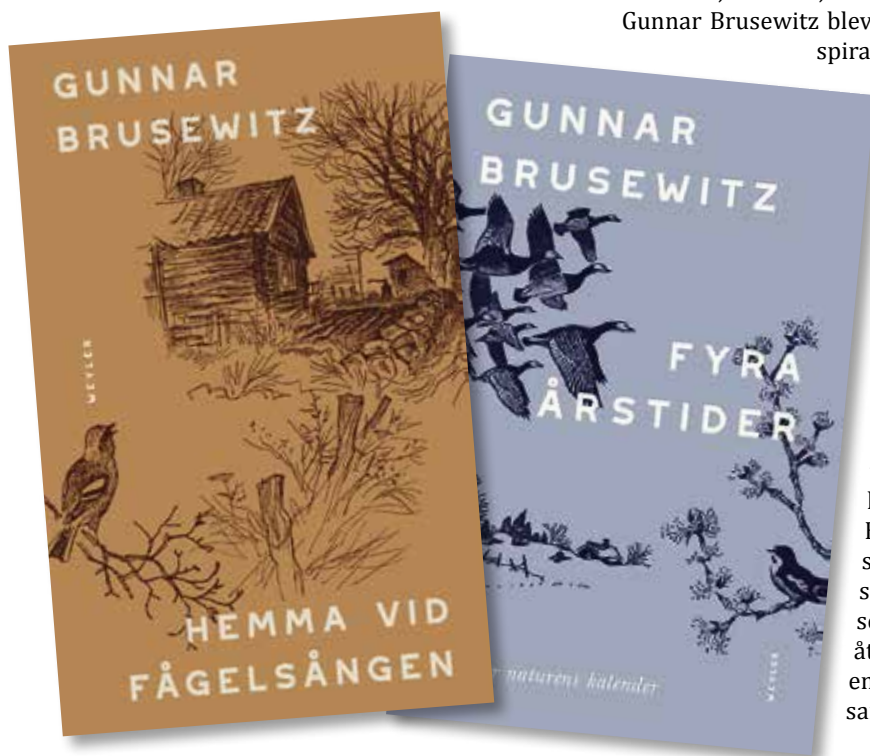
Gunnar Brusewitz
Weyler förlag 2022
Inbunden nyutgåva, 462 sidor
Adlibris 252 kr

Där jag växte upp i en liten by på landet i nordvästra Skåne, hade vi en bokbuss som kom en gång i veckan på 1970-talet. Som djur- och naturintresserad yngling gick jag förväntansfull dit och letade böcker. Eftersom jag hade talang för att teckna redan då, så sa min mor ofta något i stil med "Han den där Gunnar Brusewitz gör fina böcker, dom kan du låna". Gunnar Brusewitz (1924–2004) var ju en TV-

kändis sedan tiden med Korsnäsgården. Han och Harald Wiberg (1908–1986) var välkända. Jag lånade därför de Brusewitzböcker som fanns i hyllorna så ofta jag kunde. Några av de första jag bekantade mig med var de större böckerna med färgillustrationer, *Skissbok*, *Sjö* och *Skog*. Där fanns många eleganta akvareller som inspirerade, men även naturdagböckerna (*Vårdagbok*, *Sommardagbok*, *Höstdagbok* och *Vinterdagbok*) samt *Hemma vid Fågelsången* med sina små svartvita illustrationer lockade till läsning.

Hösten 1979 hittade jag den ganska nya boken *Lång vår*. Jag läste den och blev hänförd. Här gick Gunnar Brusewitz runt i naturen och kunde alla fågelarter utantill, dessutom hade han ritblocket och akvarellfärgerna med och gjorde magiska bilder direkt ute i naturen. Jag ville bli som han! Hemma hade vi liggande Durangos *Fåglar i färg*. Jag pluggade in alla arterna på någon vecka och världen öppnade sig. Tidigare kunde jag bara enstaka vanligare arter, nu var jag en "riktig" fågelskådare som noterade, räknade, undersökte och upptäckte. Gunnar Brusewitz blev för evigt den stora inspirationskällan i naturen.

Hans språk, texter och bilder formade hela bilden av naturmiljön runt omkring mig och än idag när jag pratar med mina naturmålade kollegor så kan vi säga "Idag ser strandängen ut som i en Brusewitzmålning". Jag läste och läste om, jag tecknade och målade och försökte avbilda levande fåglar live, allt med Gunnar Brusewitz inspiration som stöd. Jag samlade sedan alla Gunnar Brusewitz böcker jag kom åt. I bokhyllan finns nu en i stort sett komplett samling. Mest stolt är jag

nog över ett exemplar av den lilla *Svalans våta grav* som jag fick av honom tillsammans med ett personligt brev 2003, året innan han gick bort 2004 vid 79 års ålder.

Gunnar Brusewitz svartvita illustrationer i tusch eller blyerts kan på ett mästertligt sätt, med små medel, fånga en stämning eller en liten bit natur. Ofta har varje kapitel en elegant vinjett som anknyter till innehållet. Akvarellerna i de större böckerna är målade ganska torrt, ofta i kombination med skicklig blyerts-teckning. Pappret lämnas ofta vitt som ett mellanrum i distanserna, för att få djup i bilderna. Diset med viporna över vårången, rådjuren i gläntan eller den bortglömda skogsstigen blir träffsäkert avbildade. Det enkla är ju ofta det svåra när det gäller konst och Gunnar Brusewitz var på ett sätt mästaren som kunde förmedla en naturstämning med enkla medel. Här finns inga svepande flödiga akvarellfärger som hos Lars Jonsson, här finns sällan de detaljrikt tecknade skogsmiljöerna som Harald Wiberg var en mästare på. Brusewitz beskrev sig som en "antecknare" och det är nog så man bäst kan beskriva hans illustrationer och målningar. Bilder som ger betraktaren möjlighet att själv fylla i med mer händelser eller detaljer. Hans bakgrund som tidningstecknare ute på reportage finns även i naturbetraktelserna som på ett fint sätt väver ihop hans innehållsrika texter med illustrationerna.

Gunnar Brusewitzs produktion var stor och det kom under en period nästan årligen ut en ny bok av honom. Flera av de gamla titlarna går naturligtvis att hitta på antikvariat och på t.ex. Tradera men nu har Weyler förlag gett ut två av klassikerna i elegant nyutgåva. Det gäller *Hemma vid fågelsången* som beskriver den första tiden som nyinflyttad vid Rimbo i Roslagen, Uppland (som kom ut första gången 1961), och de fyra årstidsböckerna samlade i en volym betitlad *Fyra Årstider* med undertiteln *Blad ur naturens kalender* (som kom ut första gången 1963–1966). *Hemma vid fågelsången* har nu även fått ett nytt förord av författaren Tomas Bannerhed.

Även om jag har läst om dessa böcker ett oändligt antal gånger så känns det nästan högtidligt att öppna dem som nya igen. Åter lockas man detaljstudera de små svartvita teckning-

arna och fördjupa sig i den bredd av texter som erbjuds. Gunnar Brusewitz var en allvetande person (vilket även gav honom titeln hedersdoktor vid Stockholms universitet) och även en boksamlare som genom åren skapade ett stort bibliotek med äldre litteratur, framför allt inom naturalhistoria och biologi. Brusewitz faktakunskap återspeglas hela tiden i böckernas ämnesval. Här finns en imponerande bredd om allt från fåglar, fiskar, poesi, Linné, insekter och vardagliga naturbetraktelser hemma vid ateljén. *Hemma vid fågelsången* bjuder exempelvis på kapitel som "Eken", "Rävnatt", "Dramatik vid ett gjusbo" och "Den poetiska gräshoppan". Årstidsböckerna gör djupdykningar i sånglärkans, gårdsmygens och strömstarens historia blandat med historier om ungdomsminnen från Tåkern, "Att samla skalbaggar" och en berättelse om en fjällvandring till de udda bröderna Holmbom. Man kan läsa stycken eller hela i en följd, man hittar hela tiden sina favoriter. Och som sagt, med så rikt innehåll tål de att läsas om. Även om originaltexterna nu har många år på nacken så är de mycket läsvärda för alla fågel-skådare och naturälskare.

Kanske är Gunnar Brusewitz okänd för många yngre fågel-skådare idag men om man ännu inte läst hans böcker så kan man verkligen rekommendera de två storverk som nu finns i fina nyutgåvor. Och när ni har bekantat er med *Hemma vid Fågelsången* och *Fyra Årstider* så finns det som väl är flera tiotals andra titlar av Brusewitz att njuta av. Weyler förlag har verkligen gjort en kulturgärning i och med dessa nyutgåvor och nu väntar vi på fler. Kanske praktboken *Lång vår* är värd ett nytryck?

PETER ELFMAN

REDAKTIONELL KOMMENTAR: I *Anser* 2022/4 kommer vi att ha en text som är ett utdrag ur *Vinterdagbok* som ingår i *Fyra Årstider*. Kapitlet heter "Vintersverige. Skåne". Där får vi följa med Gunnar Brusewitz på hans upplevelser under skånska vinterdagar för sex årtionden sedan. Han var en stor vän av Skåne och gör nedslag på Skanörs revlar och i de klassiska gåsmarkerna i trakten av Vomb.

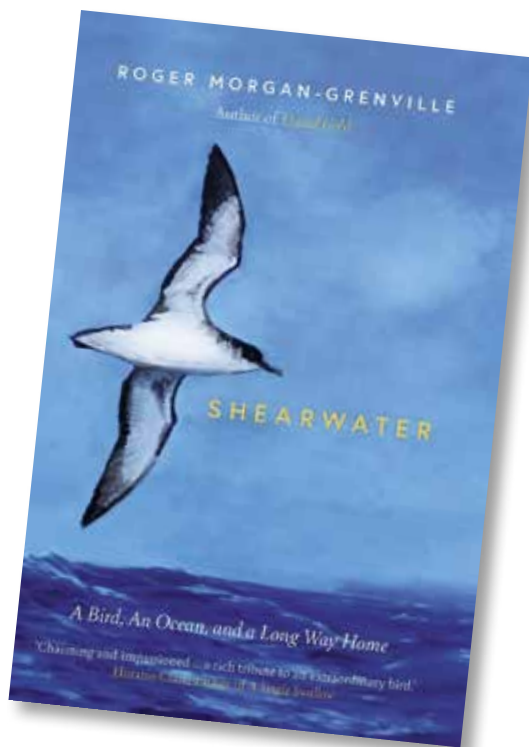
Shearwater – A Bird, an Ocean and a Long Way Home

Roger Morgan-Grenville
Icon Books 2022
Pocket, 282 sidor
Adlibris 135 kronor

Shearwater är en fågel som då och då "skär" eller "klipper" i de väldiga havens vattenytor med sina spetsiga vingar. Där hör den hemma, under en stor del av året utan land inom synhåll. Dess liv med oändliga vattenvidder och vindar och navigering i flödande solljus och i fullständigt mörker är så fjärran från vår tillvaro som det nog kan bli. Det svenska namnet är ju helt anorlunda, lira, och det handlar om långt ifrån en art. Mellan 19 och 25 arter liror räknar forskarna med nu – beroende på hur man splittar arterna eller håller fast vid raser av den eller den arten.

Detta är en bok om *Puffinus puffinus*, mindre lira, som är vanligast i norra Atlanten och Nordsjön. Det latinska namnet skulle kunna förleda en att tro att det avser *The Puffin*, den betydligt mer kända lunnefågeln med sin tjusiga näbb. Boken är en lång berättelse om den mindre lirans liv och det är en lysande beskrivning. När man läst boken vet man så gott det går hur den mindre liran verkligen lever. Men det är också en sympatisk berättelse om författaren. Boken börjar med sommarlovsbesöken hos hans excentriska mormor på den skotska ön Isle of Mull och det intresse för fåglar och naturen som då föddes. Sammanflätningen av hans egen *story* och mindre lirans *life story* fungerar utmärkt. Resultatet fascinerar och prosan är fint formulerad med rätt flyt. Att på detta sätt lyfta fram en för allmänheten relativt okänd fågelart är en god idé.

På engelska heter mindre lira *Manx shearwater* efter Isle of Man halvvägs mellan Storbritannien och Irland, men där har rättorna utrotat den. Den måste hålla sig till mindre, rättfria öar eller häcka i sina jordhålor så pass högt att rättorna inte tar sig dit upp. Rättor som människor fört med sig till öar är ett gissel för många fågelarter, varhelst i världen detta hänt. Men det går bra för den mindre liran, trots allt, med ökande population trots att vi girigt fiskar

för mycket. Författaren har inte gett upp hoppet om vår planet!

Roger Morgan-Grenville, som varit yrkesmilitär och stationerad på South Georgia med djurliv som återhämtat sig från gamla onda tider, beslutar sig för att under ett år på heltid ägna sig åt att följa mindre liran och samla kunskap om den. Han hjälper forskare med vägning och ringmärkning av ungarna. De häckar i jordhålor och föräldrarna vill inte ens ha månsken när de uppsöker den enda ungen för nattlig matning, det ska vara mulet och gärna regn. Han tar många bätturer för att se dem fiska och flyga och han lyssnar efter deras långväga ljudande, nattliga läten som förr skrämde vikingar och sjöfolk från vettet. Och så bär det av till deras övervintringsområden utanför sydöstra Sydamerika, främst Argentina. I september flyger nämligen lirorna åt sydväst, förbi Kanarieöarna och västra Afrika mot Patagonien. Sedan gör de en sväng mot öster som åter tar dem längre ut över den väldiga Atlanten, vidare åt nordväst mot Nordamerika och sedan tvärs över norra

Atlanten till Europa och främst Brittiska öarna. Vilken årlig havsresa, och den upprepas för många individer under ett par decenniars livslängd! Under en mindre liras två första levnadsår är den aldrig på land. Kusten långt söderut från Buenos Aires mot det sägenomspunna Patagonien bjuder författaren på enastående naturupplevelser men är inte lättillgänglig. Det är ett land av vild storslagenhet men som är kargt och inte ofarligt.

Morgan-Grenville är mycket påläst och låter oss också stifta bekantskap med de främsta experterna förr och nu på mindre liran.

Att sammanfatta boken som en *good read* är enbart en underdrift.

ARNE OHLSSON

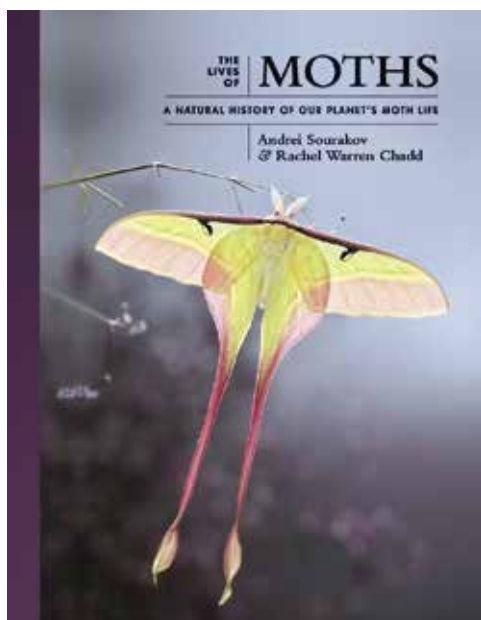
The Lives of Moths

Andrei Sourakov & Rachel Warren Chadd
Princeton University Press
Hårda pärmar, 288 sidor
Adlibris 329 kronor

Princeton University Press, som också har en avdelning i brittiska Oxford, har tillställt oss en bok om nattfjärilar. Ämnet är ju lite bredvid det ornitologiska men många finner dem spännande, de är ofta vackra flygande varelser och utgör föda för en hel del fåglar och inte minst fladdermössen under deras nattliga jakt.

Det är en imponerande bok, med undertiteln *A Natural History of our Planet's Moth Life*. På 288 sidor i formatet 250 x 195 mm kommer vi nära arter som representerar olika naturtyper på samtliga kontinenter. Här finns mycket att bekanta sig med, från dem vi möter under våra ljusa nordiska sommarnätter till arter som lever i pälsen på sydamerikanska sengångare till den berömda silkesfjärilen. De finns från öknar till tropiska skogar till nordliga trakters tundra. Varje utvald art har ett uppslag med text i populär form, utbredningskarta och foto av bästa kvalitet. Det finns också pedagogiska teckningar. Likaså finns många habitatbilder. Många olika aspekter på deras leverne behandlas. Därtill är layouten mycket tilltalande.

När man bläddrar i boken slås man av variationen mellan arterna, deras vingform, färger och mönster. Evolutionen har frambringat allt detta sedan de första blommande växterna började utvecklas 130 miljoner år tillbaka. Det är också så att det finns långt fler nattfjärilar (180 000 hittills kända Lepidoptera-arter) än

dagfjärilar. För varje dagfjärilart finns åtta nattfjärilar men deras vägar och våra sammanstrålar ju inte i lika stor utsträckning.

Är du intresserad av nattfjärilar är detta en bok att ytterligare låta dig fascineras av, såväl texten som det storartade bildmaterialet.

ARNE OHLSSON

Varifrån kommer de stormfåglar som gästar oss?

Den 11 april 2022 hittade Lars Nilsson en rastande stormfågel vid Lomma kustdammar. Fågeln var i dåligt skick och påträffades dessvärre död följande dag. Intressant nog var stormfågeln ringmärkt och Lars skickade in ringen till Ringmärkningscentralen. De svarade att det var en gammal individ, ringmärkt i Storbritannien på ön North Ronaldsay, som är den nordligaste av de skotska Orkneyöarna. Fågeln var ringmärkt som 3K+ den 14 juli 2000 och var alltså född 1998 eller tidigare. Den var därmed minst 24 år. Men detta är långt ifrån rekordgammalt – den äldsta kända stormfågeln var också märkt i Storbritannien, och den blev 43 år 11 månader.

Lommafågeln var den 28:e utlandsmärkta stormfågeln som hittats i Sverige (om jag tolkat uppgifter från RC rätt). Den första hittades vid Hamburgsund i Bohuslän i juli 1967 och det var en treåring ringmärkt som pull vid Skerry i Skottland. Majoriteten av de svenska fynden kommer från övärlden i de norra delarna av Storbritannien – Fair Isle, Orkneyöarna, Shetlandsöarna och Yttre Hebriderna. Enstaka fynd finns från Kintyre i västra Skottland, Skerry i norra Skottland, Coquet Island i nordöstra England samt Runde i Norge. Det finns även en fågel som ringmärkts som vuxen i Nordatlanten, öster om Färöarna, med norsk ring. Förmodligen har denna ringmärkts på en båt eller en oljerigg.

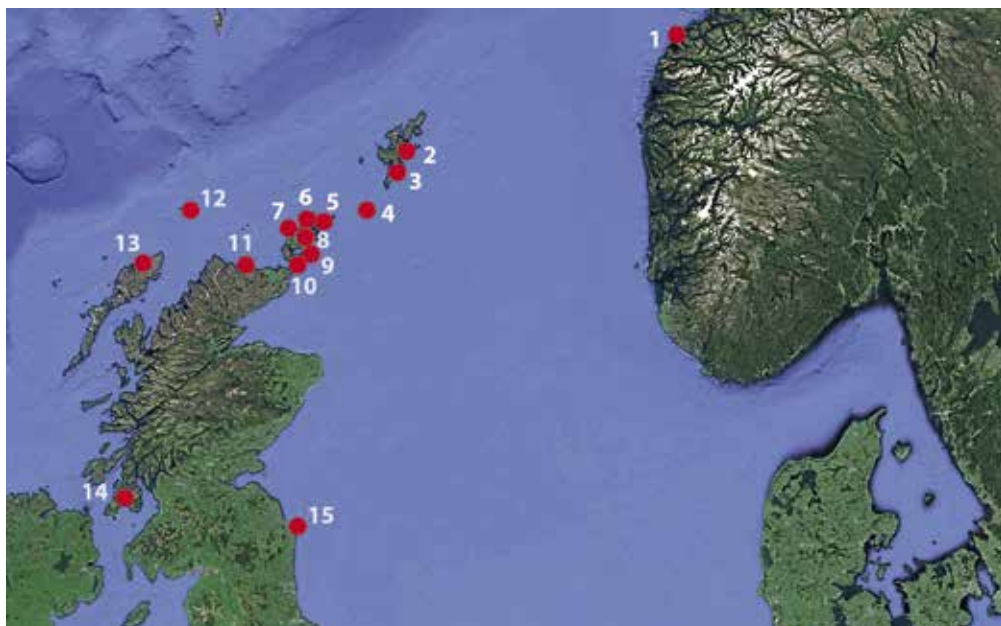
De 28 återfynden (Tabell 1) har alla gjorts på den svenska västkusten och nio av dem är skånska – Båstad 2, Domsten, Helsingborg 2, Lomma 2, Spillepeng och Klagshamn. Åldrar har varierat mellan 1K – en unge ringmärkt på Gairsay, Orkneyöarna och hittad död vid Helsingborg – och 25K+, vilken är Lommafågeln som inledde denna text. Sex av de svenskfunda fåglarna har varit 20 år eller äldre.

De norra delarna av Storbritannien dominerar alltså stort bland svenskfunda ringmärkta stormfåglar. Det behöver dock inte betyda att merparten av de stormfåglar vi ser kommer från detta område. För att en ringmärkt fågel ska kunna hittas måste givetvis en ring ha satts på någon gång och stor ringmärkningsaktivitet i vissa områden ger förstas utslag i fyndbilderna. Ringmärks inga ungar på t.ex. Färöarna kommer inte heller några återfynd att göras av fåglar därifrån. I Tabell 1 visas data för de 28 svenska fynden.

KENNETH BENGSSON
ARLÖV

Varifrån kom denna stormfågel?
Foto: Mikael Arinder.

Märkplatser för ringmärkta stormfåglar påträffade i Skåne: 1. Runde; 2. Fladdabister; 3. Sumbourgh; 4. Fair Isle; 5. Eday; 6. Rousay; 8. North Ronaldsay; 9. Gairsay; 10. Swona; 11. Skerry; 12. North Rona; 13. Lewis; 14. Kintyre; 15. Coquet Island. Kartunderlag: Google Earth Pro.

Tabell 1. Fyndort och datum (månad-år) samt märkort och datum (månad-år).

Fyndort	Datum	Ålder	Märkort	Datum	Ålder	Plats
Hamburgsund	7-67	4K	Skerry, Skottl.	8-64	unge	Skerry
Varberg	1-74	2K	Fair Isle	8-73	unge	Fair Isle
Strömstad	9-79	3K	Shetland	7-77	unge	Fladdabister
Bohuslän	1-81	2K	Runde	7-80	unge	Runde
Båstad	11-81	22K+	Fair Isle	4-62	3K+	Fair Isle
Båstad	6-83	4K+	Orkney	7-82	3K+	Eynhallow
Lomma	9-84	6K	Fair Isle	8-79	unge	Fair Isle
Hunnebostrand	8-85	11K	Fair Isle	7-75	unge	Fair Isle
Fjällbacka	6-86	7K+	Fair Isle	7-82	3K+	Fair Isle
Askim	8-87	12K	Shetland	8-76	unge	Sumbourgh
Helsingborg	9-87	1K	Orkney	8-87	unge	Gairsay
Laholmsbukten	12-87	1K+	Norge	8-87	1K+	Off Shore
Halmstad	2-89	2K	Orkney	7-88	unge	Rousay
Bohuslän	7-89	4K	Kintyre, Skottl.	7-86	unge	Kintyre
Åsa	1-92	13K+	Orkney	6-81	2K+	Eday
Bohuslän	6-93	2K	Fair Isle	7-92	unge	Fair Isle
Spillepeng	9-97	3K	Orkney	8-95	unge	North Ronaldsay
Falkenberg	1-98	14K+	Y Hebriderna	7-87	3K+	North Rona
Strömstad	7-98	24K+	Fair Isle	7-78	4K+	Fair Isle
Falkenberg	3-02	2K	Orkney	8-01	unge	North Ronaldsay
Domsten	10-07	15K+	Y Hebriderna	8-95	3K+	Lewis
Hakefjorden	5-09	7K	Orkney	7-03	unge	Swona
Klagshamn	3-12	24K+	Orkney	5-90	2K+	North Ronaldsay
Helsingborg	1-12	23K+	Orkney	9-91	2K+	North Ronaldsay
Hamburgsund	7-12	24K+	Orkney	8-90	2K+	North Ronaldsay
Göteborg	10-18	5K	Orkney	8-14	unge	Swona
Hisingen	9-18	21K	Coquet Island	8-98	unge	Coquet Island
Lomma	4-22	25K+	Orkney	7-00	3K+	North Ronaldsay

Årsböcker i litet format

Då och då har vi här i *Anser* blickat tillbaka på böcker och bokverk som utkom för många år sedan, ett halvsekel tillbaka eller så. Det är produktioner som trots tidens obönhörliga gång, alla förändringar i våra dagliga liv och därmed risk för glömska, är värda att minnas och fortfarande är av intresse. Exempelvis uppmärksammades det 3000-sidiga verket *Fauna. Den stora boken om de vilda djurens liv* i *Anser* 2021 nr 3.

Från tidigt 1960-tal och in på 1970-talet kunde man läsa en årsbok som hette *Året Runt i naturen*. Veckotidningen *Året Runt* var ju välkänd och den finns än idag. Åhlén & Åkerlunds Förlags AB (idag Bonnier Tidskrifter) låg också bakom årsboken som helt ägnades åt företeelser i naturen, med rejäl variation på innehållet. Formatet var ganska modest, 170 x 115 mm och sidantalet var 136. På den tiden var svartvita bilder fortfarande det vanligaste men efter några år blev det inslag i färg.

Under de första åren inleddes varje årsbok med sidor i kalenderform där korta dagboksanteckningar kunde göras. Varje månad porträtterades under alla åren i text och teckningar. Årets och årstidernas rika upplevelser som återkommande tema var ju logiskt.

Kanske är det få som har något djupare minne av dessa skrifter, men de finns nog i någon boksamling här eller där, i mer eller mindre slitet skick. Även om de vände sig till en bredare allmänhet var de mycket givande läsning och kan säkert ha bidragit till ökat naturintresse på den tiden.

När man nu bläddrar i de gamla årsböckerna slås man av hur medarbetarna tillhörde den tidens främsta svenska namn bland skribenter, fotografer och konstnärer med fokus på naturen. Här hade förlaget gjort ett gott arbete och satsat på kvalitet. Listan på medarbetare imponerar. Vi finner förstklassiga bidrag från Erik Rosenberg, Harald Wiberg, Jan Lindblad,

Gunnar Brusewitz, Ingmar Holmåsén, Sören Svensson, Bertil Haglund, Arne Broman, Folke Rösiö, Bertil Pettersson, Arne Blomgren, Edvin Nilsson, Sven Rosendahl, Lars Åby ...

Redaktör under flera år var den flitige Arne Broman (1927–2007), också en känd radio-röst på sin tid. Hans deklaration av syftet och ambitionen med *Året Runt i naturen* skulle vara lika giltig inspirationskälla idag som den var då, att uppmuntra "Den glada upptäckarlust som lockar oss ut på strövtåg i vår oändligt rika natur. Den kunskap som gör oss till ödmjuka och hänsynsfulla gäster i det vildas rike". Men redan 1967 uttryckte en skribent oro över hur vi alltmer inkräktade på naturen: "Ännu har vi orörda områden inom våra gränser. Men för hur länge? Det beror först och sist på oss själva". Våra "vildaste" områden var ofta i artiklarnas fokus och kunde sannolikt få läsaren att längta dit.

Fåglar spelar givetvis en stor roll i böckerna men man kunde också förkovra sig om däggdjur, insekter, fiskar och fiske, växter, fjällvandringar och andra äventyr och likaså

väderförhållanden. Det kan också vara givande att jämföra ett och annat med hur det var då jämfört med nu, bland det som togs upp i *Året Runt*-böckerna. Som litet exempel kan nämnas en fotograf som en aprildag besöker Vombs ängar där han i kikaren kunde "ringa in flock efter flock med sädgäss och grågäss. I en av flockarna står en celeberräst, en vitkindad gås". En annan uppmärksammar raritet och eftertraktad syn var gladan. För örnarna och pilgrimsfalken och berguven var allt verkligen inte bättre förr. De fyra stora rovdjuren finns idag i större antal än då men är lika kontroversiella. Några arter har utgått ur faunan, andra har tillkommit.

Priset för en *Året Runt i naturen* steg någon krona per årgång och var 1972 uppe i 9,85 kronor, vilket idag beräknas motsvara 77 kronor. Det kunde man gott betala även för 50 år sedan!

ARNE OHLSSON
LUND

CES – ett ringmärkningsprojekt

Alla fågelskådare känner till den ringmärkning som bedrivs på landets fågelstationer, men det finns ett stort antal privata ringmärkare som inte alltid är knutna till en organisation. De märker t.ex. boungar i holkar eller fångar fåglar hemma i trädgården. Ett annat projekt är studier av häckande fåglar, CES.

CES står för *Constant Effort Site* och är en standardiserad fångstmetod på häckningslokaler.

Det är ett europeiskt projekt som startade redan på 1980-talet i Storbritannien och i mitten på 1990-talet i Sverige. Flest märkplatser finns i Storbritannien, följt av Spanien och Frankrike, totalt på 500 olika lokaler i Europa. I Sverige ringmärks det för närvarande på ca 20 platser varav tre är i Skåne, nämligen i Helsingborg, Hässleholm och Kristianstad.

Både i Europa och i Sverige minskar antalet deltagare, vilket är synd med tanke på den press det är på naturen till följd av klimatförändringar, miljögifter och förändringar i biotoperna.

Fångsten sker vid tolv tillfällen under fåglarnas häckning, jämnt fördelade från maj till augusti. Detta sker för att täcka hela häcknings-säsongen och fånga både vuxna och ungfåglar samt så långt som möjligt undvika flyttande fåglar. Antalet nät och tidsperioden de är uppe för fångst ska vara samma år från år. Detta för att fångsten skall vara standardiserad.

Märklokalerna som väljs ut bör inte heller vara de allra bästa häckningslokalerna, då de oftast har stabila populationer. De ska helst utgöra ett snitt av svensk natur. De bör inte heller vara goda sträcklokaler, då det finns en större risk att det fångas mer flyttande än häckande fåglar.

Syftet med projektet är att övervaka olika

fågelarters förekomst och upptäcka eventuella beståndsförändringar, med andra ord kartlägga tillståndet i naturen. Inom ringmärkningsområdet får vi information om storleken på det häckande beståndet och andelen ungar som blir flygga per år.

Märkning under ett år och på en lokal ger inte tillräckligt med information för att dra några mer djupgående slutsatser om fågelpopulationen, det kan finnas stor variation i häckningsutfallet p.g.a. sommarvädret. Därför är det viktigt att märkningen sker på så många lokaler som möjligt samt med kontinuitet över flera år för att man ska få fram en samlad bild över fågelpopulationerna i Sverige, men även på lokalen.

CES-märkningen är ett viktigt komplement till den storskaliga ringmärkningen vid fågelstationerna. Dessa fångar främst flyttande fåglar, vars ursprung vi inte känner till.

Utöver populationstrender får vi även kunskap om överlevanden hos unga respektive vuxna fåglar, ortstrohet, fenologi samt fåglarnas ruggning. Givetvis rapporteras även återfynd från flyttningssvågarna och vinterkvarteren, men i relativt begränsad omfattning, då antalet märkta fåglar är förhållandevis litet.

CES-näten töms. Foto: Marie Graneskog.

Märkplatsen vid Näsby fält. Foto: Ola Svensson.

Näsby fält

CES-ringmärkningen på Näsby fält utanför Kristianstad är nu inne på den tolfte säsongen.

Lokalen är till hälften betad buskmark och till hälften igenväxande buskmark med framför allt vide och hagtorn.

De vanligaste fågelarterna som fångas är gransångare, lövsångare, svarthätta, näktergal och trädgårdssångare. Mer sällsynt har flodsångare och kungsfiskare fångats, där flodsångaren även har häckat i området.

Kan vi se om det finns några förändringar i fågelpopulationerna på Näsby fält? Nej, inga stora förändringar har egentligen konstaterats, utan fågelbestånden och artsammansättningen är relativt stabila. Vissa år är det många individer av någon art, medan arten förekommer mer sparsamt följande år. Det är de långsiktiga trenderna som är viktiga att följa för att kartlägga förändringar i fågelpopulationen.

Under 2022 kunde det konstateras att trädgårdssångare som häckar vid Näsby fält har haft en bra övervintring och många har återvänt. Hur häckningsutfallet för trädgårdssångare blir är starkt beroende av väder och födotillgång under sommaren, och i skrivande stund är årets säsong ännu inte avslutad.

Det mest förvånade är andelen ungfåglar, som ligger på endast 30–50 % av totalfångsten. Med tanke på att många tättingar lägger 4–6 ägg i varje kull borde andelen ungfåglar vara mycket högre. Varför vi fångar så liten andel ungfåglar är oklart.

Några fåglar har blivit riktigt gamla. Den äldsta är en trädgårdssångare som var minst sju år när den kontrollerades 2021. Denna individ har gjort sju turer från Näsby fält till tropiska Afrika och återkommer årligen till samma häckningslokal. Trädkrypare, lövsångare, järnsparv, brunsiska och gransångare har uppnått sex års ålder.

Antalet deltagare som hjälper till har varierat mellan åren, men ofta deltar 3–8 personer. Vissa är rena nybörjare, medan några varit med några år. För att öka intresset hålls ofta studiecirkel och ungdomar bjuds in för att säkra återväxten och för att upprätthålla kontinuiteten i märkningen.

Följ oss gärna på SkOFs hemsida www.skof.se/projekt/ringmarkning-i-skane/nasby-falt/

OLA SVENSSON
BROMÖLLA

Svensk fågelfauna i början av 1900-talet

En uppsats i *Sveriges Naturs årsbok 1919* innehåller en längre text med rubriken *Om förändringar i Sveriges fågelvärld under de senaste 75 åren*. Författaren var den då mycket aktade och välkände finlandsfödde zoologen Axel Leonard Jägerskiöld, mera känd som L.A. Jägerskiöld (1867–1945). Uppsatsen handlar om fågelarter under invandring eller spridning i Sverige och ger en bra bild av hur det var då. Men mycket har hänt sedan 1919.

Ett stycke i den inledande texten lyder:

Bland de minskningar vår fågelvärld undergått äro många beroende på människans omedelbara eller medelbara inflytande. Direkt förföljelse, okynnesskytte, ofta av rent misstag, följer av utdikningar och torrläggningar, allt detta är orsaker till oersättliga förluster i vår fågelvärld. Kungsörnens försvinnande från södra Sverige, och senast från Gotska sandön, havsörnens till utrotning gränsande avtagande, gladans minskning, den svarta storkens utrotning, storspovens försvinnande som häckfågel från Skåne, den bruna kärrhökens starka tillbakagång äro de sorgliga följderna av bristande hänsyn mot naturen.

Andra omständigheter, som ej bero på människan, verka ofta på lika olyckligt sätt. Blåkråkan torde väsentligen fördrivits av kajan, som tagit alla för den förra användbara boträd i anspråk. Skärfläckan har försvunnit från Ölands södra udde, ej så mycket på grund av skytte eller äggsamlade som på grund av enastående högvatten och svår isgång fördärvade de tångbankar, där hon höll till och fann sin näring och trevnad.

Låtom oss emellertid lämna den sorgliga bild, som tillbakagången i vår fågelvärld företer, och i stället syssla med den ökning, som dess bättre även kan antecknas.

Textens huvuddel handlar om 18 arter som var under spridning, huvudsakligen från söder; men i några fall från öster eller nordost. Fler-talet arter var sedan länge svenska, men under spridning, andra var nyligen invandrade. Arterna var följande i den då rådande systematiken: råka, nötskrika, stare, kornsparv, videsparv, tofslärka, berglärka, grönsångare, rörsångare, näktergal, snatterand, brunand, skäggdopping, storspov, dvärgmåås, skratmåås, rörhöna och

Skäggdoppingen konstaterades öka i antal redan under Jägerskiölds tid. Foto: P-G Bentz.

Turkduvan etablerade sig i Skåne redan 1951. Foto: P-G Bentz.

sothöna. Kungsfiskare, lärkfalk, aftonfalk och vattenrall nämns också som möjliga nya, eller ökande arter.

Jag citerar ytterligare ett stycke:

Rörsångaren, skäggdoppingen, sothönan och rörhönan äro ju alla fyra bundna vid vatten- drag av ett eller annat slag och med viss för de olika arterna något olika beskaffenhet beträffande växtlighet och lägre djurliv. Sådana sjöar ha förvisso ej ökats i antal inom vårt land, snarare då tvärtom. Orsaken till dessa fåglars ökning kan alltså ej ligga däri, att de lämpliga häckplatserna tilltagit i antal. Ej heller i något med människans odling sammanhängande förhållande.

Det förefaller knappast sannolikt, att antalet rovfåglar sen 1860-talets avtagit så mycket, att ovannämnda fåglars ökning i antal kunnat därav möjliggöras. Det synes mig därför sannolikast, att orsaken ligger i någon, låt vara ringa ändring i vårt lands klimat. Samma synes mig förhållandet sannolikt vara även med näktergalen och grönsångaren. Möjligen är så även fallet med nötskrikan och storspoven.

Sammanhänger våra söderifrån kommande, nu invandrande fåglars utbredning med en klimatförbättring av något slag, så är det ej troligt, att vi ha att göra med ett oavbrutet framträngande eller ens med ett, som är avbrutet och försiggår stötvis men alltid i samma riktning. I stället skulle vi nu se framför oss en våg, som sedan början av 1860-talet, tränger norrut och som om någon tid kommer att avlösas av en mot söder tillbakagående rörelse. Vi skulle med andra ord nu befinna oss i ett maximum av utbredning för dessa fåglar eller närma oss ett sådant.

Jägerskiöld var givetvis omedveten om de förändringar som komma skulle gällande flera av hans uppräknade arter eller artgrupper. Han anade förstås inte rovfåglarnas, svanarnas eller grågässens återkomst. Ej heller knipans och björktrastens expansion så långt söderut i landet eller den sydliga gransångaren etablering i södra Sverige. Inte heller lappugglans makalösa spridning under senare år. Men det han skrev om handlade om 1800-talet senare del fram till 1919, och om det visste han en hel del.

Tabell 1. Några arter som etablerat sig i Skåne efter Jägerskiöld genomgång 1919. Dubbla årtal anger första häckning i Sverige resp. Skåne.

Art	Första häckning (år)
Svart rödstjärt	1900
Forsärla	1905, 1926
Trastsångare	1917
Svarthalsad dopping	1927
Gräshoppsångare	1929, 1957
Rosenfink	1938, 1966
Gulhämpling	1942
Turkduva	1951
Pungmes	1964 (bofynd)
Skäggmes	1966
Brandkronad kungsfågel	1990
Svarthakad buskskvätta	2000
Toppskarv	2004, 2018
Blåhake (sydlig)	2015
Trädgårdsträdskrypare	2016*
Styltlöpare	2022

* Fotnot: Första artrena häckningen.

Jägerskiöld hade alltså ingen aning om vad som skulle ske under nästa 75-årsperiod och åren därefter. Men han uteslöt inte en komman-

de nedåtgående trend och sådana har förvisso drabbat några av de arter som han anger som ökande under invandring eller spridning. Kornsparven är idag undanträngd till de sydligaste delarna av Skåne och tofslärkan häckade senast i landet 1989. Staren har minskat starkt och för storspovens del är det kanske snart dags att återigen förklara den som utdöd i Skåne. Den från nordost invandrade videsparven verkar också ha nått vägs ände i Sverige och är idag åter på retur.

Bland arter som etablerat sig som fast häckande efter Jägerskiölds genomgång finner vi bland annat dessa (Tabell 1). Årtal efter arten anger första häckning i Sverige resp. Skåne. Anges bara ett årtal skedde den första häckningen i Skåne.

Referens

Jägerskiöld, L.A. 1919. Om förändringar i Sveriges fågelvärld under de senaste 75 åren. *Sveriges naturs årsskrift 1919*. Sid. 47–73.

KENNETH BENGTSSON
ARLÖV

SkOF Res

Södra Oman

31 oktober – 9 november

Reseledare: Tommy Holmgren

Pris: 29 900 kr (enkelrumstillägg: 2 600 kr)

I priset ingår: Flyg, transporter under resan, del i dubbelrum på hotell, all mat från frukost andra dagen till frukost sista dagen samt lokal fågelguide.

Fågellivet i denna del av Oman är mycket varierat och spännande. Det finns många lokala specialiteter som bulbyler, solfåglar, paradimonarker och glansstarrar.

Men här finns också många flyttfåglar från nordligare breddgrader, från såväl Europa som Asien. Det rör sig om ett varierat utbud av rovfåglar, vadare och tättingar.

Andra arter som abdimstork, som är en afrikansk häckfågelart, sträcker norrut till Oman.

Vi kan alltså förvänta oss en härlig blandning av europeiska, asiatiska, arabiska och afrikanska arter.

Scanbird

Detaljerat dagsprogram och anmälan på www.skof.se

Teknisk arrangör och kontakt: Scanbird ApS

Telefon: +45 234 234 04 – Hemsida: www.scanbird.com – Email: scanbird@scanbird.com

Majoritetsbeslut

Före och efter häckningstiden brukar kajor, ofta i sällskap med råkor, samlas för gemensam nattkvist. Det kan vara flockar med tusentals individer som finner en dunge eller en trädklunga i en park som rätt ställe för att tillbringa dygnets mörka timmar. Allt emellanåt, och beklagligt ofta, väcker detta mer irritation än uppskattning hos närboende människor. Samling inför natten brukar ju inte ske i tystnad. Konversationen är livlig och tycks innehålla information som för oss inte är lätt att tyda. Det blir förstås också en hel del spillning på platsen.

När gryningen kommer handlar dagens första uppgift för kajorna om födosök. Men flyger de då bara i väg när det är tillräckligt ljust utan närmare eftertanke? Nej, inte riktigt, har forskare vid brittiska University of Exeter kommit fram till. (BBC News, *Current Biology*). När den första individen ropar att det är uppbrottsdags stämmer snart fler in. Men det är först när en överväldigande majoritet avger samma läte som de tar till vingarna. Majoriteten bestämmer! Otåliga individer förefaller anpassa sig. En individ är verkligen en i

mängden, forskarna har i Norfolk studerat nattflockar på 40 000 kajor som samsats i mörkret.

Mängden gör ju varje individ mindre sannolik att bli attackerad av en rovfågel och de individer som flyger mest målmedvetet i en viss riktning torde vara de som känner till en god födokälla. Då gäller det att följa med åt det hållet. Forskarna tror också att individerna uppfattar nyanser i lätena som kan ge ledtrådar om åt vilket håll det ger mest utbyte att flyga. Morgonens "demokratiska" majoritetsbeslut har många bottenar som vi bara börjat få lite insikt i. Med

inspelningar av flockens samlade kakafoni om morgonen kunde forskarna också lura flocken att flyga i väg sex minuter tidigare än de annars skulle göra.

Vid vissa tider på året sammanfaller gryningen och därmed uppbrottet från nattkvist med trafikens morgonrusning, något som forskarna vill fortsätta undersöka om det påverkar flockarna negativt. Varje morgon och varje sen eftermiddag intensifieras bullermattorna från alla dessa miljoner fordon i det tätbefolkade Europa och kajorna lever nästan ständigt i

Kajan kan uppträda i flockar på flera tusen individer. Foto: Hans Falklind/N.

deras närhet. Möjligen kan de höga drivmedelspriserna minska trafiken något men att komma undan trafikljuden är nästan omöjligt på många håll. Dagens och framtidens eldrivna bilar låter visserligen mindre men vägljudet kommer vi, kajorna och alla de andra varelserna inte bort från i urbana områden.

ARNE OHLSSON
LUND

Jaktbrott – inte alltid prioriterade

Människors förhållningssätt till fåglar och andra vilda djur har stora variationer. Vi uppvisar en bred skala från omsorg och hjälpåtgärder för deras väl och ve över likgiltighet, främlingskap, upplevd konkurrens och irritation till i värsta fall hat och av olika skäl vilja att ta livet av dem. Vår art är en mycket motsägelsefull varelse.

Fortfarande är det accepterat att ett 30-tal fågelarter får jagas i Sverige. En av de mest jagade arterna är ringduvan, hos oss och runtom i Europa. Släktingen skogsduva (förr även kallad blåduva) är inte helt olik men den är mindre, den flyger lite snabbare och saknar ringduvans vita halsfläckar – men det gör de juvenila ringduvorna också. Den kan därför tjäna som ett lämpligt exempel på en art som kan råka ut för olaga jakt en höstdag, även om det givetvis kan drabba, och drabbar, alla arter. Skogsduvan totalfredades nämligen i Sverige redan 1957 efter att ha varit fredad under häckningstiden 1928–1956. Populationen hade börjat gå ner. En av orsakerna torde ha varit det alltmer intensiva skogsbruket som

lämnade färre gamla träd till den i trädhåll häckande arten.

Om skogsduvor skjuts trots att arten varit fredad så länge, torde det kunna bero på att jägaren i fråga

a. har bristfällig artkunskap och inte kan skilja på de båda duvarterna

b. skjuter förhastat utan att kontrollera vilken art fågeln tillhör

c. tänker att ingen ser vad som händer, att risken för upptäckt är minimal ute i markerna

d. uppfattar det som osannolikt att det leder till påföljd även vid upptäckt.

Men låt oss nu föreställa oss en situation där skeendet blir iakttaget – uppmärksamhet är inte fel. För att detta ska leda någon vart på den lagenliga vägen krävs att observatören

a. har tillräckliga fågelkunskaper för artidentifiering

b. vet att skogsduvan är fredad

c. kanske är beredd att med foto dokumentera lagbrottet

d. är villig att agera mot händelsen.

Skogsduvan – totalfredad sedan 1957. Foto: Kenneth Bengtsson.

Nästa steg bör då bli polisanmälan. När en polis svarar på telefonnummer 114 14 kan reaktionen bli något varierad. Det är väl inte otänkbart men inte så sannolikt att polisen vet att det finns en fågelart som heter skogsduva och att den dessutom är fredad. Hade anmälaren i stället sagt att det rörde sig om en svan eller örn hade reaktionen förmodligen blivit mer receptiv. (Hos människor med litet fågelintresse råder ibland uppfattningen att det finns två "sorters" duvor, vilda "skogsduvor" och stadsduvor). Det är rimligt att tänka sig att ärendet uppfattas som ringa. Men anmälan ska tas emot och registreras.

Erfarenhetsmässigt kan nämnas att intresset för brott av den här typen *kan* påverkas av om polisen själv är jägare. Så får det dock inte vara. ("Många poliser är jägare" står det då och då i jakttidskrifterna. Hur stor andel av poliskåren brukar dock inte anges).

Det är som sagt svårt att tro att brottet nu betraktas som annat än ringa. Således sjunker chansen betydligt att det ska gå vidare till åklagare och inte bara avskrivas. Om det trots allt gör det, har åklagaren tid med fallet? Vi vet alla att polisen har hög arbetsbelastning med brott, ofta grova, människor emellan i hela landet. Och därmed har också landets domstolar massor att göra med långa handläggningstider som oundviklig följd.

Om en person trots allt fälls för jaktbrott är straffet böter eller fängelse i högst ett år. Om brottet fastslås som grovt blir straffet fängelse mellan sex månader och fyra år. Det avser sällsynta arter och/eller har stor omfattning, sker från motorfordon, är särskilt plågsamt. Även jakthäleri är straffbart och kan också vara grovt. Det kan vara att obehörigen handskas med vilt som dödats vid jaktbrott eller delar

Odds för en fällande dom vid olaga jakt på t.ex. skedand är inte goda.
Foto: John Larsen.

av ett illegalt skjutet djur, och att visa upp och sprida detta digitalt. Förberedelse till jaktbrott har också straffvärde. En konsekvens av jaktbrott kan också bli återkallande av vapenlicens.

Odds för en fällande dom mot en person som skjutit exempelvis en skogsduva (som inte är en hotad art), eller låt oss säga skedand eller årta vid andjakt, är inte goda. Men historiskt har utvecklingen gått från jaktmöjligheter på allt det vilda i naturen till dagens bestämmelser med majoriteten av fågelarterna lagligen fredade. Om inte jakttid eller möjligheter till skydds jakt utfärdats gäller klart och tydligt att "Det är förbjudet att fanga eller döda vilt, eller i sådant syfte söka efter, spåra eller förfölja vilt. Med vilt avses vilda däggdjur och fåglar. Till jakt räknas också att göra ingrepp i viltets bon och att ta eller förstöra fåglars ägg".

Ärenden om jaktbrott utreds av Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål med kansli i Malmö.

ARNE OHLSSON
LUND

Fjädrar – fåglarnas unika klädsel

Det finns en sak som fåglarna som grupp är ensamma om, nämligen att ha kroppen täckt av fjädrar. Det har inga andra djurgrupper. Lägga ägg och flyga är det många andra djurgrupper som kan. Men fjädrarna är alltså unika för just fåglarna. Så låt oss titta på dessa fantastiska kroppsdelar.

Alla fåglar har alltså hela kroppen täckt av fjädrar och det blir många sådana på en fågel, särskilt om vi tittar på de största. En svan lär t.ex. ha cirka 25 000 fjädrar, medan de mindre småfåglarna får nöja sig med några få tusen.

Fjädrarna har olika funktioner för fåglarna. De skyddar mot väder och vind, skyddar mot kyla och gör att fåglarna kan flyga. Utan fjädrar skulle en fågel omöjligt kunna flyga och den hade sannolikt snart dött av nedkylning eller värmeslag. Fjädrarna har också många andra viktiga egenskaper, som t.ex. att imponera på andra genom vackra färger eller att skydda fåglarna mot fiender genom att vara kamouflerade.

Om vi tittar närmare på fåglarnas fjädrar ser vi att det finns många olika typer – från de största som gör att fåglarna kan

flyga till de minsta som skyddar kroppen mot väta och kyla.

De största fjädrarna kallas för pennor och sitter på fåglarnas vingar och stjärt. Dessa har ett skaft som själva fjäderfanen sitter på och de har en mycket finurlig konstruktion. De kan nämligen återfå sin form även om fjädern blir lite rufsig – se foto på motstående sida. Fanen har ett slags blixtlås som gör att de kan låsa fast igen. Prova själv med en vingpenna du hittar!

Samma funktion har de mindre fjädrarna som kallas för täckare, tertialer och skapularer. Dessa ligger delvis över de större pennorna och skyddar dem mot slitage och andra skador.

För de flesta fåglarna handlar det om tio pennor på den yttre delen av vingen (handen) och om ytterligare tio till drygt tjugo på den inre delen (armen). På stjärten sitter det sen normalt tolv stjärtpennor. Antalet täckande fjädrar är betydligt fler, men alls inte lika många som resten av fåglarnas fjädrar – de som kallas för kropps fjädrar och dun. Dessa täcker hela fågelkroppen och de är riktigt många. Dungen har också ett skaft, men fanen är just

Vinge från en ung skrattnås. Här ses 25 vingpennor och alla täckfjädrarna. Foto: Kenneth Bengtsson.

Vänster: Fyra stjärtpennor från en ung skrattnås – den vänstra lite rufsigt. **Höger:** Samma stjärtpennor där den vänstra är "lagad". Foto: Kenneth Bengtsson.

duniga och har inte de andra fjädrarnas egenskaper. De ska vara fluffiga för att kunna hålla fågeln varm.

Fjädrarna är alltså livsviktiga för fåglarna och de måste vara rädda om dem. Därför är fjädervård en viktig syssla för alla fåglar. Med sina näbbar ser man dem ofta lägga fjädrarna till rätta och befria dem från parasiter som annars riskerar att skada dem. Men en fjäder varar ändå inte mer än cirka ett år och därför måste

de flesta fåglar byta till nya varje år. Det kallas för ruggning och under denna period ser många av dem riktigt ruggiga ut. Men så snart de nya fjädrarna vuxit ut är fågeln rustad för ännu ett år med fräsch och skyddande fjäderdräkt. Ruggning är ett kapitel för sig, det finns nämligen många olika sätt att rugga på. Vi återkommer kanske till detta ämne en annan gång.

KENNETH BENGTSSON
ARLÖV

Fluffiga dun från en ringduva. Foto: Kenneth Bengtsson.

Carl Christian Tofte

Alla som besöker Pulken, tranornas stora skånska rastplats på våren, kan avnjuta Carl Christian Toftes konstverk på informationstavlorna. Han porträtterar också landskap och växter och har illustrerat flera böcker. Carl Christian delar tiden mellan Danmark och ateljén i Skåne.

Mitt konstnärskap drivs av begäret att kunna uppleva på det medvetna planet. När man uppnår viss erfarenhet med detta, och dessutom har skådarens erfarenhet av att titta utmed horisonten, upptäcker man hur ytligheten infiltrerar samhället. Man förstår att man måste ta tag i det, att ge kvalitet åt allmänhetens natursyn.

Just nu ser den agroekologiska forskningen som sitt främsta bidrag till lösningen på klimatkrisen att ta bort nötboenskapen från landskapet. Jag arrangerade en debatt i våras med syfte att få hänsyn till den biologiska mångfalden inräknad i den pågående forskningen om hur lantbruket kan klimatanpassas. Då sa en ledande dansk agroekolog till mig att man inte ska "blanda ihop lantbruk och natur".

Om man lägger ihop detta med rasade insektspopulationer och att bin svälter när rapsen har blommat, för att nämna

två exempel från verkligheten, är det knappast någon bra idé att stänga boskapen inne i hermetiska bubblor. De ska uppfylla det helt nödvändiga uppdrag de har, nämligen att beta, att förse skalbaggar,flugor m. fl. med bajs de kan leva i och skapa blommande ängar och hagar, där bin, fjärilar och tusentals andra arter kan frodas.

Arbetet som konstnär och illustratör har givit mig en stor kontaktyta. Jag arbetar med forskare inom olika områden, med gröna organisationer med olika inriktningar och jag träffar folk. Av detta har jag lärt mig att en viktig roll för konstnären är att kunna vara den som ställer frågorna. Detta är väl egentligen konstens väsen.

Pulken

Pulkens dynamiska natur har djupt påverkat min natursyn. Ängarna är entydigt

kulturlandskap vars biologiska mångfald är helt hävdberoende men sammansatt av arter som ändå har existerat i hundratusentals år. Det förefaller mig tydligt att människan med sin boskap, och genom förindustriella landbruksmetoder, omedvetet har tagit över en rad funktioner som tidigare togs om hand av bl.a. megafaunan.

Jag kom till Pulken därför att man som konstnär och illustratör egentligen aldrig har ledigt. Det kändes nödvändigt att hitta ett ställe där fågel-skådningen kunde bli en del av vardagen. Att det blev huset vid Pulken var ren tur. Jag tittade på det första gången en augustidag 2007. När jag från terrassen överblickade Pulkens vattenytor och ängar, medan två lärkfalkar [lärkefalk] jagade över alskogen, fanns ingen tvekan. Jag hade hittat mitt ställe.

Pulken har sedan dess varit det ställe där min skådning mestadels äger rum. Allt

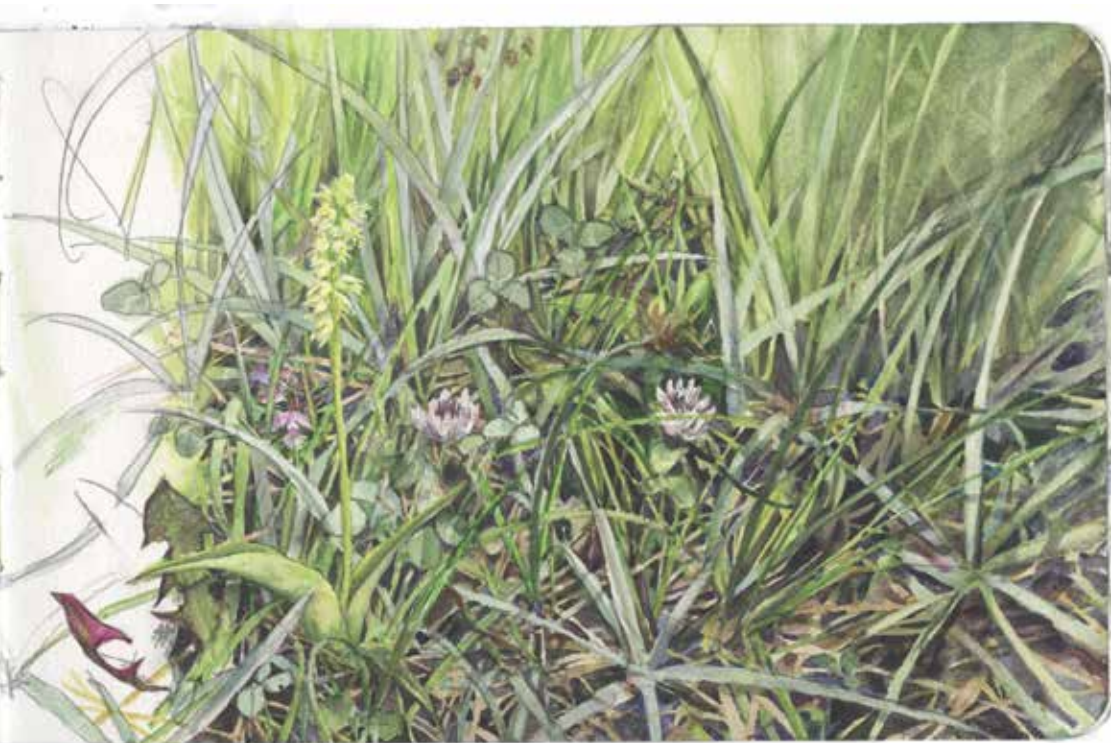
efter årstid möter min blick sjungande rosenfink [karmindompap], brushanespel [brushane] eller tusentals tranor [trane], bara jag lyfter blicken från arbetsbordet. Starar [stær] och tornseglare [mursejler] häckar under taket, sälgskimmerfjärilar suger på svalornas bajs på husväggen och senast har ett storkpar fått för sig att bygga bo på vår skorsten. Att känna en lokal ingående är lärorikt. Man lär sig att de platser som avviker från den generella bilden är väl värda en omväg. Man lär sig att en regnskur betyder att man ska ut och skåda, och jag skyndar mig ner till Syd-Pulken för att leta efter vadare som då kan rasta i stora antal.

Men framför allt har jag lärt mig att ängen, som till en början var en "bakgrund", en scen för fåglarnas uppträdanden, inte bara är en yta. Det börjande med att jag märkte, att det inte var lönt att leta efter

dvärgbeckasin [enkeltbekkasin] och rödstrupig piplärka [rødstrubet piber] var som helst. Då fick jag öga för detaljer i vegetationen. Jag upptäckte hur det i den torra ängen, där brudbröd och även gul fetknopp växer, finns en fuktigare sänka som nog är grund men bara detta lilla gör att honungsblomster, tätört och kärrknipprot trivs.

Där marken är rejält blöt har korna trampat upp tuvor. Det är en hel fjällvärld i miniatyrformat där många arter hittar en plats. Det är vackert året om, från sommarens orkidéer till högarna av gåsbajs som ligger bakom den ovala vaken i isen efter en varm gåskropp, som har hållit vattnet öppet under vinternatten. Med min växande uppmärksamhet på ekosystem och habitat har även växtsamhällen och landskap rört sig från att vara bakgrund till att vara viktiga motiv i mitt konstnärskap.

Engagemanget för naturen

Jag har övertygelsen att rejält engagemang för naturen bygger på den egna naturupplevelsen. Att erbjuda allmänheten denna förmåga är en genomgående drivkraft i mitt arbete som illustratör av fälthandböcker (bl.a. *Birds of Bolivia*, *Våra Fåglar*, *Rovfugle i Felten*), liksom andra böcker och publikationer där jag själv även är författare (bl.a. *Trandans*, *Trandans och Tranbeteende*, *Ørneflugt*) samt inte minst i min utställningsverksamhet hemma i Pulken. Där håller jag öppet hus varje år under tranornas vårvistelse, drygt en månad från mitten på mars till mitten på april. Det har blivit tusentals samtal med besökare under åren, och är för mig ett viktigt forum för förmedling – av tranorna, av Pulken och av naturen generellt – men även för att jag själv lär mig mer. Du är också välkommen.

Carl Christian Tofte (född 1969)

Härnestsavägen 127, Pulken
296 91 Åhus

www.carlchristiantofte.dk
ctofte@hotmail.com

Carl Christians verk:

1. Gäss på Pulken. Tidig morgon i januari 2021. Olja på bomullspapper, 37 x 17,3 cm. (Sidan 58).
2. Morotsbajs. Pulken 17 januari 2021. En gås har hållit en råk öppen med sin kroppsvärme under natten. Olja på syrafritt papper, 30 x 21 cm. (Sidan 59).
3. Tranor över Pulken 2015. Akvarell på bomullspapper, 56 x 25 cm. (Uppslag sidorna 60-61).
4. Uppslag i skissboken från Pulken, 29 juni 2021. Akvarell i skissbok. (Föregående uppslag, överst).
5. Krickor födosökande i vattenkanten. Pulken 31 mars 2021. Akvarell på syrafritt papper, A4. (Föregående uppslag - nederst till vänster).
6. Bolivianska skogsjuveler och stjärnkolibrier. Illustration till fälthandboken *Birds of Bolivia* 2010. Akvarell på bomullspapper, 30 cm x 25 cm. (Motstående sida).

Amazilia beryllina (Linn.) *Amazilia beryllina* (Linn.)
Amazilia beryllina (Linn.) *Amazilia beryllina* (Linn.)

Amazilia beryllina (Linn.) *Amazilia beryllina* (Linn.)
Amazilia beryllina (Linn.) *Amazilia beryllina* (Linn.)

Amazilia beryllina (Linn.) *Amazilia beryllina* (Linn.)

Amazilia beryllina (Linn.) *Amazilia beryllina* (Linn.)

Amazilia beryllina (Linn.)

Ägretthägern genom konstnärsögon

Ansers temaart 2022, den snövita, eleganta ägretthägern *Ardea alba*, väcker berättigad uppmärksamhet när den visar sig. Inte minst är det så hos dem som inte tidigare sett en stor häger i lysande vit fjäderskrud, med en kroppslängd på uppemot en meter och ett vingspann på halvannan meter.

Utöver adulta svanar (och Norrlands ripor i vinterdräkt) är ju ägretthägern den enda helt vita arten i vår fågelfauna. Men trots sin storlek väger den oftast bara ett kilo. Den har också en uppsättning sirligt eleganta plymer, ibland kallad mantel, som den numera får ha ifred för modeindustrin och människors tanklösa fåfånga. Fågeln är en mäktig syn som är full av skönhet när den flyger eller sitter i ett träd eller fångar fiskar, grodor och vatteninsekter i grunt vatten. Flyktsättet är värdigt och långsamt.

Ägretthägern har en vid utbredning som omfattar alla kontinenter utom Antarktis. Den är både stann- och flyttfågel beroende på hur nordligt eller sydligt den häckar.

Ägrett kommer från det franska ordet *aigrette* som är beteckning på de långa fjäderplymerna.

Ordet återfinns i norska *egretthege* och engelska *Great Egret* och därtill har vi *Little Egret* för silkeshägern och *Cattle Egret* som är kohägern. Ägretthägern kallas även *Great White Heron*. Mindre träffande är anspelningen på silver i danska *sølvheje* och tyska *Silberreiher*. *Ardea alba* betyder helt enkelt vit häger.

En flygande ägretthäger är logotypen för amerikanska National Audubon Society (www.audubon.org) vars bildande 1905 inspirerades inte minst av ansträngningarna att sätta stopp för den brutala jakten på arten för att komma åt plymfjädrarna. Den finns också avbildad på mynt i Belarus, Ungern och Nya Zeeland och på en sedel i Brasilien. Ägretthägrar är motiv i åtskilliga konstnärliga sammanhang.

The *White Heron* är en novell av Sarah Orne Jewett (1849–1909) som utkom i USA 1886. Den handlar om en ung dam som träffar en fågelintresserad man som i Maine letar efter en ägretthäger. Den vill han, i tidens anda, skjuta och införliva i sin samling av uppstoppade fåglar. Dessbättre misslyckas han och berättelsen anses vara bland de första i amerikansk skönlitteratur som har en ekologisk infallsvinkel och förespråkar en mer human syn på det vilda.

White Egrets är ett verk av poeten och författaren Derek Walcott (1930–2017) från St. Lucia i Karibien som fick Nobelpriset i litteratur 1992. Bokens ägretthägrar är både verkliga och symboliska för många skeenden i livet.

I detta nummer av *Anser* har vi ytterligare en infallsvinkel på ägretthägern. Vi låter fem av våra duktiga svenska fågelkonstnärer ge sina porträtt av detta spännande nytillskott i vår fauna. Det är Måns Bergendal (sid. 66), Hans Larsson (sid. 67 - överst), Peter Elfman (sid. 67 - nederst), Peter Nilsson (ovan) och Peter Larsson (t.v.) som skickligt har fångat skönheten och karisman hos arten.

ARNE OHLSSON
LUND

Biätare häckar på Österlen!

I sommar har ett par biätare häckat framgångsrikt vid Backåkra på Österlen. Häckningen har hemlighållts för att inte störa de häckande fåglarna. Nu när ungarna lämnat boet kan nyheten spridas.

I nästa nummer av *Anser* kommer vi att presentera fler detaljer kring denna intressanta och glädjande nyhet.

Redaktionen

Biätarna parar sig.
Foto: Mikael Arinder.

Tror du på storken? Det gör vi!

Läs om Storkprojektets mångåriga arbete för att återfå storken som häckfågel i Skåne!

Boken **"STORKENS ÅTERKOMST"** är gjord av fotograf Sven Persson med text av Per Blomberg.

Den 192-sidiga boken är rikligt illustrerad med fantastiska bilder, ofta i fullt format (22x29 cm).

Boken kan köpas till det facila priset av 100 kr i Fyrshopen, Falsterbo.

Den kan även beställas via webshopen

www.falsterbofagelstation.se/sales

då tillkommer en fraktkostnad på 99 kr.

LOKALKLUBBARNAS PROGRAM HÖSTEN 2022

Alla SkOF:s medlemmar är välkomna att delta i lokalklubbarnas programverksamhet.
Om inte annat anges gäller ordinarie samlingsplats.

Lokalklubbarnas program uppdateras löpande.
För aktuell information – besök respektive klubbns hemsida
eller evenemangskalendern på SkOFs nya hemsida.

Datum	Programpunkt	Arrangör
September		
3	Sensommarfåglar längs Edenrydkusten. Samling kl. 08.00 på MAXIs parkering i Bromölla.	NöSkFk
5	Måndagsexkursion från Ängelholm. Samling kl. 18.00 Brännborns center, parkeringen mellan Maxi och Willys.	KOF
10	Sträckskådning i Juleboda. Samling kl. 06.30 i Juleboda.	NöSkFk
10	Löddesnäs - Salviken. Samling kl. 07.00 på rastplatsen vid macken i Gårdstånga.	Gjuse
12	Tjejexkursion till Rönnen. Samling kl. 16.30 på Heljarödsgårdens parkering.	KOF
13	Skådmorgon till "Slingra dig!" (NV Finjasjön) kl. 08.00-10.00. Samling vid "Slingra dig!"	GBF
17	Vindexkursion. Se Facebook för tid och samåkning.	GLADORNA
17	Gåsräkning. Kontaktperson: Evert Valfridsson,	NöSkFk
18	Andfågelräkning i Finjasjön, Magle och Stoby våtmarker kl. 09.00. Samling Hovdala slott (P-platsen).	GBF
18	Flyttfåglar i Falsterbo. Samling kl. 06.00 på Olympiaskolans parkering Helsingborg.	KOF
24	Fågelexkursion till Skälderviken. Samling vid Linnéskolans P-plats, Hässleholm kl. 08.00.	GBF
24	Finjasjön - Hovdala. Samling kl. 07.00 vid City Groos i Höör.	Gjuse
24	Skånes Västkust. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid ICA Kvantum, Sjöbovägen i Ystad.	CO
25	Skånes Västkust. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sölvegatan 22F.	LFK
25	Till Hammararna från Fårabäck. Samling kl. 07.00 på parkeringen vid Rinkabys skola.	NöSkFk
Oktober		
1	Sträckfågelräkning. Samling vid Lörupsbackarna, Hovdala kl. 08.00.	GBF
2	Flyttfåglar vid Falsterbo fyr och Skanörs ljun. Samling kl. 08.00.	MO
2	EuroBirdwatch 22. Fågelguider vid Farhult, Utvålinge och längs örrundan kl. 10.00-14.00.	KOF
8	Fågelsträck i Juleboda. Samling kl. 07.30 i Juleboda.	NöSkFk
14-16	Helgexkursion till Öland. Föranmälan krävs. Kontakta olle.holst54@gmail.com.	LFK
15	Rovfåglar och änder vid Näsbyholmssjön. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid sjön.	CO
15	Vindexkursion. Se Facebook för tid och samåkning.	GLADORNA
15	Gåsräkning. Kontaktperson: Evert Valfridsson.	NöSkFk
16	Rariteter i Nordväst. Samling kl. 07.00 vid Naturums parkering.	NöSkFk
23	Rovfåglar och änder vid Näsbyholm och Börringe mad. Samling kl. 09.00.	MO
November		
6	Vindexkursion. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sölvegatan 22F.	LFK
12	Simris strandäng. Samling kl. 09.00 på parkeringen vid hållristningarna söder om Simrishamn.	CO
13	Gäss och änder vid Övedskloster. Samling kl. 09.00.	MO
19	Vindexkursion. Se Facebook för tid och samåkning.	GLADORNA
December		
4	Änder och gäss vid Toarp och Björkelunda. Samling kl. 09.00	MO
4	Örn och gåsexkursion. Samling kl. 09.00 på parkeringen vid Sölvegatan 22F.	LFK
10	Verkasjön och Alunbruket. Samling kl. 09.00 på parkeringen vid Verkasjön.	CO
10	Traditionell vinterskådning med lussekita. Se Facebook för tid och samåkning.	GLADORNA
11	Lusseskådning vid Stureholms våtmark. Kl. 10.00-13.00. Vi bjuder på glögg och pepparkakor.	KOF
26	Halland Väderö. Samling kl. 09.45 i Torekovs hamn, åter ca 14.00.	KOF

Lokalklubbar i Skåne

GÖINGEBYGDENS BIOLOGISKA FÖRENING (GBF) www.gbfnatur.se
Kontaktperson: Håkan Winqvist, 0725 79 48 66, familjen.winqvist@telia.com

KULLABYGDENS ORNITOLOGISKA FÖRENING (KOF) www.kof.nu
Samlingsplats: ICA Maxi, Ängelholm; City Gross, Höganäs; Olympiaskolan, Helsingborg.
Kontaktperson: Thomas Terne, 0705 67 19 80, info@kof.nu

LUNDABYGDENS FÅGELKLUBB (LFK) www.lundabygdensfagelklubb.se
Samlingsplats: P-platsen vid KFS, Sölvegatan 22 F, Lund (mitt emot Ekologihuset).
Kontaktperson: Lars G R Nilsson, 0706 96 51 80, larsgr53@gmail.com

MALMÖORNITOLOGERNA (MO) www.malmorn.se
Samlingsplats: P-platsen vid Själlandstorg (korsningen Roskilde-/Margaretavägen).
Kontaktperson: Sven-Erik Svensson, 0706 65 64 32, svenerik.svensson1949@gmail.com

NORDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB (Nösfk) www.spovent.com
Samlingsplats: Parkeringen vid naturum i Kristianstad.
Kontaktperson: Evert Valfridsson, 044-32 30 45, evert.valfridsson@naturskyddsforeningen.se

RINGSJÖBYGDENS FÅGELSKÅDARE (GJUSE) www.gjuse.se
Samlingsplats: Parkeringen vid ICA Kvantum i Hörby.
Kontaktperson: Lars-Olof Nilsson, 0723 93 74 14, lars-olof.nilsson1@comhem.se

COCCOTTHRAUSTES (Co) – FÅGLAR I SYDÖST
Samlingsplats: Meddelas i programmet.
Kontaktperson: Bengt Celander, 0709 29 95 88

GLADORNA – NÄTVERKET RAPPHÖNAN SKÅNE
Samlingsplats: Västra Stationstorget Lund (baksidan av tågstationen).
Kontaktpersoner: Monica Pedersen, 0735 50 61 47, mOnick@hotmail.com
Eva Engberg, 0708 25 66 50, seeveg@gmail.com

Foto: Mikael Arinder.

PROGRAM HÖSTEN 2022

Nu drar SkOFs föredragskvällar igång för hösten!

Föredragen börjar kl. 19.00 i Blå hallen på Ekologihuset.

Endast insläpp genom huvudingången mot Sölvegatan senast kl 19.15.

Infart till parkeringen (som är avgiftsbelagd) sker via Ole Römers väg.

För att möjliggöra för dem som inte kan komma till Ekologihuset kommer vi även att sända föredragen digitalt via Zoom.

På SkOF:s hemsida och Facebooksida kommer det inför varje föredrag att finnas en länk till Zoom. Via denna kan intresserade koppla upp sig, se föredraget och höra föredragshållaren. OBS! Länken till själva föredraget skall användas först strax före föredraget.

24 oktober – Staffan Åkeby:

"Ecuador och Galapagos"

Staffan berättar om sin resa med AviFauna till Ecuador och Galapagos i början av detta år. Det blir bilder från både Andernas höjder och bergsregnskogar med kondorer och kolibrier till den helt unika faunan på Galapagosöarna! Förvänta dig endemer i massor, allt ifrån hajar och jättesköldpaddor till Darwinfinkar och världsunika måsarter, liror och sulor!

31 oktober – Bo Ekberg:

"I fåglarnas värld – om den moderna ornitologins framväxt"

Med boken *I fåglarnas värld* (2021) vill Bo Ekberg förena olika aspekter av den moderna ornitologin i en historisk framställning. Tidsmässig koncentration är mitten av 1700-talet fram till vår egen tid. Framställningen rör sig både på ett generellt plan och på aktörsnivå. Ämnen som berörs är bland annat systematik, forskningsresor, samlingar, fågelillustratörer och litteratur, fågelskydd, fåglarnas flyttning och beteendekologi.

7 november – Tommy Holmgren:

"Georgien"

Följ med på en spännande resa till Georgien, Europas port mot Asien. Bland toppar på runt 5000 m i Greater Caucasus förläggs den första delen av resan vid foten av Mount Kazbegi i den lilla bergsbyn Stepantsminda. Det givna målet här är förstas "The Big Five of Georgia", vilka är större rosenfink, bergrodstjurt, kaukasisk orre, kaukasisk snöhöna och berggransångare. Den andra delen av resan är rena kontrasten mot det alpina landskapet, nämligen grässtäppen i Chachuna vid gränsen mot Azerbajdzjan. Här lockar arter som blåkråka, tatarfalk, kejsarörn, kalendarlärka, armenisk trut, svart frankolin och mängder med isabellastenskvättor för att nämna några. Resan avslutas med ett besök vid David Gareji monastery som omtalas som ett av världens äldsta ortodoxa kloster som varit verksamt sedan 650-talet och fortfarande bebos av munkar.

Foto: Tommy Holmgren

PROGRAM HÖSTEN 2022

14 november – Johan Elmberg:

"Gäss i jordbrukslandskapet"

Johan Elmberg är professor i zooekologi vid Högskolan Kristianstad. Hans forskning började med grodor och ormar, men de senaste årtiondena har han mest arbetat med våtmarker och deras fåglar. Sedan sex år driver han ett projekt om gäss på jordbruksmark – ett ämne som bara ökat i aktualitet allt eftersom flera gäsarter ökat i antal och tillbringar mer tid hos oss. Under kvällens föreläsning kommer du få veta mer om vad för slags djur gäss egentligen är, hur deras dygn och år ser ut och vad de gör på våra fält och åkrar. Föreläsningen börjar på stenåldern och slutar med den senaste GPS-tekniken.

Foto: Camilla Olsson.

Foto: Ola Olsson.

21 november – Carsten Kost:

"Mindre hackspett – ekologi, historia och hot"

Carsten Kost är doktorand vid Biologiska institutionen, Lunds universitet. Föreläsningen kommer att ge en överblick över den mindre hackspettens ekologi. Fokus kommer att vara artens habitatkrav och hur dessa är kopplade till artens överlevnad och fitness på både individ- och populationsnivå. Dessutom kommer föreläsningen att handla om frågor som står i centrum för aktuell forskning, som exempelvis kopplingen mellan upp- och nedgångar i artens antal och skogsbrukets förändring genom tiden.

28 november – Eric Warrant:

"Hur stjärnorna och jordens magnetfält styr flytten hos en australiensisk nattfjäril"

Eric Warrant är professor vid Synggruppen på Biologiska institutionen, Lunds universitet. Flyttfåglar är kända för sin otroliga förmåga att migrera många tusen kilometer från en specifik plats på jordklotet till en annan, och mestadels under natten. Under de senaste åren har forskare upptäckt att flyttfåglar styr resan i rätt riktning med hjälp av stjärnorna och ett (fortfarande okänt) magnetsinne som utnyttjar jordens magnetfält som en kompass. Dessutom har de möjlighet att använda stjärnhimmeln som extra kompass. Nu har en migrerande nattfjäril upptäckts i Australien – den nattaktiva Bogong moth *Agrotis infusa* – som har precis samma förmåga, trots väldigt små ögon och en hjärna som är mindre än ett riskorn. Under presentationen beskrivs nattfjärilens naturhistoria, hur upptäckterna gjordes och vilka konsekvenser upptäckten får för att lösa sinnesbiologins sista stora gåta: Var och hur i nervsystemet mäts jordens magnetfält?

Foto: Eric Warrant.

Stora Storksläppet 2022

Det Stora Storksläppet 30 juli 2022 blev en rejäl fågel- och folkfest!

Ett nytt publikrekord sattes med över tusen besökare!

Inte mindre än 94 ungstorkar släpptes ut från hägnen vid Hemmestorps Mölla.

Ytterligare 104 ungar, kläckta i de friflygande storkparens bon,
kom på vingarna i år.

Text: Staffan Åkeby

Foton: P-G Bentz, Christer Neideman & Staffan Åkeby

I strålande vackert högsommarväder kom det en rekordstor publik till Storksläppet. Det rädde ju inga corona-restriktioner i år, så inte mindre än 1083 personer infann sig. Ett 40-tal volontärer slussade besökare in på bil-parkeringen på ångarna norr om möllan, genom kassorna och serverade kaffe/saft och kakor på gården. Här kunde man köpa storksouvenirer och för de yngre besökarna fanns en uteateljé där man fick rita egna storkar. Den intresserade publiken fick fyllig information om storkarna och projektet av engagerade volontärer.

Linda Birkedal, ordförande i Naturskyddsföreningen Skåne och i Storkprojektet, var dagens konferencier och underhöll publiken med intervjuer av olika nyckelpersoner inom projektet. Här är det projektledare Petter Albinson och biträdande projektledare Britta Levin som berättar om hur det är att föda upp hundra storkungar i hägn. De kunde bl.a. berätta om att elva av årets ungar har försetts med GPS-sändare så att deras flyttning söderut kan följas i detalj. Nytt för i år är att sändarna är mindre och sitter monterade på det ena benet. Alla medlemmar i stödföreningen Storkens Vänner får löpande under året rapporter var storkarna befinner sig.

Det har varit ett mycket bra år även för de frihäckande storkparen som så smått sprider sig till allt fler områden i landskapet, i år till fyra helt nya platser. De friflygande storkarna har fått 104 ungar på vingarna och tillsammans med 94 ungar uppfödda i hägnen så har det producerats nära 200 flygga storkungar i år.

Även i år var hade Skånes Ornitologiska Förening en egen monter med info och försäljning av holkar, böcker och andra SkOF-prylar. Anders Linus Larsson och Thord Persson såg till att försäljningen gick bra. Nya deltagare med egna monstrar för i år var BirdLife Sverige där Anette Barr stod för ruljansgen. Även Naturskyddsföreningen Skåne var på plats.

Nordens Ark i Bohuslän är en nära samarbetspartner. Deras 15 inhägnade storkpar har i år bidragit med 21 ungar till årets utsläpp. Storksläppet besöktes i år av Arkens VD Mats Höggren, djurskötare Dick Liljegren samt Elisabeth Tarras-Wahlberg från djurparkens styrelse. Här ses de i storkhägnet med Petter Albinson.

Många ville ha bästa platsen för att kunna ta bra bilder på storkarna, då grinden öppnades. De unga storkar som släpps ut från hägnet i Hemmestorps Mölla är uppfödda i något av projektets olika hägn i Skåne och på Nordens Ark i Bohuslän. När den stora grinden öppnades ut mot friheten, tog det några sekunder innan de första storkarna vågade sig ut. Så småningom hade alla lämnat voljären. De tog så småningom till vingarna i det segelflygvänliga vädret och skruvade sig elegant uppåt på oprövade vingar! Nu väntar dem en lång resa söderut och förhoppningsvis en återkomst till Skåne som vuxna och häckningssugna storkar om ett par år.

Mattias Ullman

Den man vi presenterar i detta nummer är upptagen fram till mitten av november ungefär. Mattias ansvarar nämligen för sträckfågelräkningarna i Falsterbo och det är verkligen en heltidssyssla. Uppdraget tog han över efter att Nils Kjellén gjorde sin sista säsong 2020 efter 20 höstar vid Nabben. Mattias är alltså inne på sin andra säsong och hur många det blir innan han lämnar över är det ingen som vet. Förmodligen många, eftersom åldern inte är betungande.

Som son till Magnus Ullman har Mattias fågelblod i ådrorna. Men alla söner eller döttrar övertar ju inte föräldrarnas intressen. Så var det givet att även du Mattias skulle bli fågelintresserad? Så här svarade Mattias:

Nej, det var det knappast. Jag var med en del ute ibland när jag var liten, först mest som utflykter i naturen. Sen tyckte jag det var häftigt med örnar (kungs- och havsörn var ovanliga på den tiden, och att se dem under sommarhalvåret i Skåne fanns inte på kartan). Därefter var det mest spännande med rariteter och ibland

med kryss. Under vissa perioder satsade jag mest på fotboll och senare på musik och nattliv. Fågelskådningen tog ny fart när jag var 26 eller 27 och därefter har intresset bara ökat. Och så nu plötsligt har jag alltså fått möjligheten att livnära mig på fågelskådningen.

Hur är det då att leva med den dygnsrytm som krävs i cirka tre månader varje höst? Det är ju tidiga morgnar och långa dagar. Blir det tid över för annat?

I augusti månad blir det väldigt lite tid över för annat. Klockan ringer 03.45 varje morgon, Är det värt det? Ja! Att få möjligheten att följa sträcket varje dag på en av Europas bästa fågellokaler är bara roligt. Varje vecka av fåglarnas sträck är unik på något vis. Det är fantastiskt att se hur snabbt artsammansättningen förändras varje vecka i takt med att hösten går. Jag hoppas få möjlighet att vara ledig minst en söndag i augusti för att vara med familjen. I oktober och november är arbetsdagarna betydligt kortare i Falsterbo, och det blir då mer tid för annat förstås.

Mattias på Nabben hösten 2021. Foto: Bengt Grandin.

Mattias i röd jacka på Nabben hösten 1983. Bakom honom står pappa Magnus. Foto: Mikael Arinder.

Blir det någon form av semester när säsongen är slut?

Det blir det säkert. Inget bestämt i nuläget, men förmodligen någon enkel resa i vinter, antingen med familjen till ett varmt land, eller för privat egen fågelskådning i något spännande land.

Mattias måste kunna kallas för en bred fågelskådare. Utöver sträckräkningarna ansvarar han också för flera andra inventeringar, framför allt i Vellinge kommun. Under 2022 var han också samordnare för den av länsstyrelsen utlysta inventeringen av samtliga strandängsavsnitt i västra Skåne – inklusive Vombområdet. Mattias har nyligen också börjat jobba deltid för BirdLife (mest under våren förstås) med projekt "Sydlig kärnsnäppa". Men han är också en fältornitolog av toppklass och dessutom en driven fotograf. Han informerade dessutom ofta och väl om sträckförloppet i olika medier förra hösten. Det var mycket informativt och läsvärt – och uppskattat! Vi hoppas på något liknande i år.

Så vad är det som driver dig? Inventeringar, forskning eller skådning? Eller är det en kombination av dessa tre?

Inte helt enkelt att svara kortfattat på. Drivkraften är kanske mest att jag tycker om att vara utomhus i naturen och titta på fåglar. Att räkna fåglarna jag ser (åtminstone de intressanta) har alltid varit naturligt för mig. Det finns fler fåglar än man tror! Möjligen kan man se just det som en drivkraft, att räkna så många fåglar som möjligt. Det finns hela tiden nya saker att lära sig och att betrakta hos fåglarna. Det gäller oavsett om man räknar varje fågel som sträcker förbi en hel dag, om man ligger stilla i tången tre timmar och fotar vadare, eller om man sitter på en solig kulle och spanar efter rovfåglar. Det behöver inte vara vetenskap eller forskning eller räkning. Det handlar lika mycket om att njuta av naturen och det som rör sig.

INTERVJUARE:
KENNETH BENGSSON
ARLÖV

Nytt från SkOF-styrelsen

Tre representanter för SkOFs styrelse och *Anser*-redaktionen hedrade vår förre ordförande Per-Magnus Åhrén med att närvara vid hans begravning i Limhamns kyrka 17 juni. Per-Magnus blev 71 år.

Styrelsen har beslutat att arbeta för att ansluta SkOF till BirdLife Sveriges (BLS) projekt "Kedjan". Syftet med Kedjan är flerfaldigt: för det första att göra det enkelt för en enskild person att bli medlem i en fågelförening. För det andra att stärka banden mellan BLS och regionalföreningarna, t.ex. SkOF, och knyta dessa närmare varandra. Andra positiva effekter är att föreningsdemokratien kommer att stärkas samt att fågelintresset i Sverige blir en starkare faktor att räkna med.

En förebild för detta arbete har varit Naturskyddsföreningens (SNF) organisation som har tre olika nivåer: lokala klubbar, länsföreningar och så en riksförening. När man blir medlem hos SNF blir man automatiskt medlem på alla tre nivåerna. Kedjan siktar på att ett medlemskap i en fågelförening ska omfatta två nivåer. Man blir automatiskt medlem både på regional nivå och på riksnivå.

För dig som medlem kommer detta inte att innebära någon ekonomisk skillnad. Om du bara är medlem i SkOF och har *Anser* i dag, så betalar du bara för detta, även i Kedjan. Om du i dag är medlem även i BLS, och därmed får *Vår Fågelvärld*, så blir den framtida medlemsavgiften som att slå ihop avgifterna för SkOF och BLS, d.v.s. det blir ingen ändring på den totala kostnaden för dig, men du kommer att få allt på samma faktura.

SkOF har drygt 2100 medlemmar och av dessa bor cirka 470 utanför Skåne. BLS har 1755 medlemmar boende i Skåne. Baserat på erfarenheter från flera andra regionalföreningar som redan har anslutits till Kedjan, så är runt hälften av dessa inte medlemmar i SkOF utan enbart i BLS. Så om SkOF skulle gå med i Kedjan, så kan det medföra mellan 600 och 1000 nya medlemmar till SkOF. Samtidigt kan BLS å sin sida räkna hem alla de ornitologer som i dag endast är medlemmar i SkOF, men inte i BLS. Tydligare än så kan inte en vinn-vinn-situation beskrivas!

Men det är ännu en god väg att gå för att nå dit! SkOFs stadgar behöver i så fall ändras och det kan bara göras av SkOFs årsmöte. Så här säger SkOFs stadgar: *§ 3 Ändring av SkOF:s stadgar skall för att äga giltighet med 2/3 majoritet ha antagits vid två offentliga, på varandra följande SkOF-sammanträden, av vilka det ena skall vara ett ordinarie årsmöte.*

En arbetsgrupp på fyra personer (Arne Hegemann, Mona Hansson, Ola Svensson och Staffan Åkeby) ska jobba vidare med denna fråga och ni kommer att informeras mer om detta framöver.

STAFFAN ÅKEBY
SEKRETERARE SKOF

2–4 sep

FALSTERBO Bird Show

Skanörs ljung

Natur- och miljömässa
med fåglar i fokus

FÅGELSKÅDNING
RINGMÄRKNING
NATURVANDRINGAR
BARNAKTIVITETER
UTSTÄLLARE
MAT & FIKA

Se program och aktiviteter på hemsidan

SkOF Res

Georgien

19 – 28 april 2023

Reseledare: Tommy Holmgren

Pris: 24 240 kr (enkelrumstillägg: 2 600 kr)

I priset ingår: Flyg från Köpenhamn, alla transporter, hotell, all mat från frukost dag 2 till frukost sista dagen, lokal guide såväl som svensk.

Resrut: Dag 1: Flyg från Köpenhamn/Stockholm – Tbilisi; Dag 2: Tbilisi – Kazbegi; Dag 3–4: Kazbegi Dag; 5: Kazbegi – Chachuna; Dag 6: Chachuna Dag; 7: Chachuna – Tbilisi – Lake Lisi; Dag 8: Davit Gareji; Dag 9: Tbilisi – Köpenhamn/Stockholm.

Vi hoppas att få se: kaukasisk snöhöna, kaukasisk orre, bergrödstjart, större rosenfink, lammgam, kejsarörn, stäppörn, tatarfalk, svart frankolin, murkypare, berggransångare, rödpannad gulhämpling, snöfink, isabellastenskvätta, nunnestenskvätta, klippnötväcka, svartpannad törnskata och östlig sammetshätta.

Scanbird

Detaljerat dagsprogram och anmälan på www.skof.se

Teknisk arrangör och kontakt: Scanbird ApS

Telefon: +45 234 234 04 – Hemsida: www.scanbird.com – Email: scanbird@scanbird.com

**SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL**

Insamlingen till stöd för Falsterbo Fågelstation fortsätter.
Fågelstationen har tilldelats 90-konto:
Pg 900301-3; Bg 900-3013
Betalningsmottagare: Skånes Ornitologiska Förening